

Krátka

MLUVNICA MAĎARSKÁ

pre

slovenskú mládež

sostavená podľa metody

Dra F. Ahna

od

A. H.

Anton Halászka

JÁN VLAD. ORMIS

Osme opravené vydanie.

V B.-Bystrici,
tlačou a nákladom Filipa Macholda.
1889.

Slovenská pedagogická inštitúcia Bratislava
Sign.
Prir. č. 175793

727

Úvod.

Vyslovovanie hlások.

- A a**, vyslovuje sa jako slovenské *a* v: zahrada.
ku príkladu: *ablak*, oblok; *balra*, na ľavo.
- Á á**, jako slov. *á*, v: sláva, k. p. *háború*, vojna.
- B b**, jako slov. *b* v: Bystrica, k. p. *bor*, víno.
- Cs cs**, jako slov. *č* v: čelo, k. p. *ács*, tesár.
- Cz cz**, jako slov. *c* v: cirkev, k. p. *czitrom*, citrón.
- D d**, jako slov. *d* v: dom, k. p. *drága* drahý.
- E e**, jako slov. *e* v: jeden, k. p. *fekete*, čierny.
- É é**, vyslovuje sa predĺžene hlasom medzi *e* a *í* stojacím k. p. *tél* zima.
- F f**, jako slov. *f* vo: farár, k. p. *fehér*, biely.
- G g**, jako slov. *g* v: gamba, k. p. *galamb*, holub.
- Gy gy**, jako slov. *d'* v: ďaleko, k. p. *ágy*, postel.
- H h**, jako slov. *h* v: hrob, k. p. *hold*, mesiac.
- I i**, jako slov. *i* v: izba, k. p. *hit*, viera.
- Í í**, jako slov. *í* v: sídlo, k. p. *írni*, písať.
- J j**, jako slov. *j* v: jama, k. p. *jámbor*, nábožný.
- K k**, jako slov. *k* v: kuchyňa, k. p. *kérelem*,
prosba.
- L l**, jako slov. *l* v: loj, k. p. *láb*, noha.
- Ly ly**, jako slov. *l'* v: ľútosť, k. p. *hely*, miesto.
- M m**, jako slov. *m* v: mráz, k. p. *ma*, dnes.
- N n**, jako slov. *n* v: noha, k. p. *nadrág*, nohavice.
- Ny ny**, jako slov. *ñ* v: haňba, k. p. *nyár*, leto.
- O o**, jako slov. *o* v: olovo, k. p. *homlok*, čelo.
- Ó ó**, jako slov. *ó* v: ohó, k. p. *gólya*, čáp.

- Ö ö**, s dvoma tečkami sa vyslovuje jako nemecké krátke *ö* v: *Hölle*, k. p. *öröm*, radosť.
- Ő ő**, s dvoma čiarkami jako nemecké dlhé *ö* v: *König*, k. p. *kő*, kameň.
- P p**, jako slov. *p* v: *papier*, k. p. *péntek*, piatok.
- R r**, jako slov. *r* v: *ráno*, k. p. *rák*, rak.
- S s**, jako slov. *š* v: *šata*, k. p. *sas*, orol.
- Sz sz**, jako slov. *s* v: *pes*, k. p. *szó*, slovo.
- T t**, jako slov. *t* v: *tráva*, k. p. *toll*, pero.
- Ty ty**, jako slov. *t* v: *ťažkosť*, k. p. *tyúk*, sliepka.
- U u**, jako slov. *u* v: *udica*, k. p. *kutya*, pes.
- Ú ú**, jako slov. *ú* v: *úkol*, k. p. *kút*, studňa.
- Ü ü**, jako nemecké ostré *ü* v: *üppig*, k. p. *ünnep*, sviatok.
- Ű ű**, jako nemecké dlhé *ü* v: *Mühe*, k. p. *tűz*, oheň.
- V v**, jako slov. *v* vo: *voda*, k. p. *vak*, slepý.
- Z z**, jako slov. *z* v: *zámok*, k. p. *zöld*, zelený.
- Zs zs**, jako slov. *ž* v: *život*, k. p. *zsír*, masť.
- Ds ds**, skoro jako slov. *dž* v: *hádžem*, k. p. *dsida*, kopija, *findsa*, šálka.
- Dz dz**, jako slov. *dz* v: *núdza*, k. p. *madzag*, špagát.

Podelenie maďarských samohlások.

Maďarské samohlásky podľa zvuku sú:

1. Hlboké lebo hrubé (*vastag*): **a, á, o, ó, u, ú.**
2. Vysoké lebo tenké (*vékony*): **e, ö, ő, ü, ű.**
3. Strednie (*közép*): **é, i, í.**

Pravidlo. Podľa tohoto podelenia sa aj slová v maďarskej reči na hlboké a vysoké rozdeľujú, a síce bez ohľadu na spoluhlásky ku pr. **Úr**, pán; **utcza**, ulica; **asztal**, stôl; **fazék**, hrniec; sú hlboké slová, — **ember**, človek; **könyv**, kniha; **erény**, čnosť; **idő**, čas; sú vysoké.

Pri premenách obzvlášte sklonovania, hlboké hlásky si hlboké, vysoké si vysoké, strednie si ale už hlboké už vysoké hlásky pridružujú; k. p. **ház**, dom, **házak** nie **házek**, **ember**, človek, **emberek** nie **emberok** atď.

Mluvnické cvičenia.

§. 1.

Az, a, ten, ta, to; **az atya**, otec; **az anya**, matka; **a gyermek**, dieťa; **fiú**, chlapec; **leányka**, dievčatko; **ifjú**, mladík; **hajadon** lebo **szűz**, panna; **férfi**, muž; **nő**, žena; **úr**, pán; **leány**, dcéra; **nagyatya**, starý otec; **nagyanya**, stará matka; **unoka**, vnuk; **bátya**, starší brat; **öcse**, mladší brat; **néne**, staršia sestra; **húg**, mladšia sestra; **fivér** alebo **testvér**, brat; **nővér**, sestra; **asszony**, pani.

Pravidlo. Člen „**az, a**“ potrebuje sa bez rozdielu na rod. Pred samohláskami sa kladie: **az**, pred spoluhláskami: **a**, k. p. **az anya, a fiú**.

Činnosti osôb.

Beszél, hovorí; **parancsol**, rozkazuje; **int**, napomína; **olvas**, číta; **kérdez**, spytuje sa; **mutat**, ukazuje; **dolgozik**, pracuje; **rajzol**, kreslí; **szalad, fut**, beží; **ír**, píše; **számol**, ráta; **megérkezik**, prichádza; **hoz**, prináša; **fenyeged**, hrozí sa; **főz**, varí; **vezet**, vodi; **fekszik**, leží; **kér**, prosí; **imádkozik**, modlí sa; **énekel**, spieva; **és, a**; **csak**, len; **de**, ale; **nem**, nie; **is**, aj.

Úkol. Otec hovorí. Matka sa spytuje. Chlapec číta. Otec rozkazuje a matka napomína. Dieťa sa spytuje. Dievča pracuje a panna ukazuje. Muž prináša. Žena varí. Pán sa hrozí. Pani prichádza. Dcéra varí. Starý otec leží. Stará matka sa modlí. Vnuk prosí. Starší brat kreslí a mladší brat spieva. Brat beží. Staršia sestra píše. Mladšia sestra ráta. Sestra nie len ráta, ale aj píše.

Vlastnosti osôb.

Jó, dobrý, á, é, **rosz**, zlý; **vidám**, veselý; **szomorú**, smutný; **szorgalmas**, pilný; **rest**, lenivý; **kegyes**, láskavý; **udvari**, zdvorilý; **piszkos**, špinavý; **fiatal**, mladý; **öreg**, starý; **munkás**, pracovitý; **tiszta**, čistotný; **nagyon** lebo **igen**, veľmi lebo veľmi; **gazdag**, bohatý; **jámbor**, nábožný; **szegény**, chudobný; **egészséges**, zdravý; **beteg**, nemocný; **engedékeny**, ústupný; **gyönge**, slabý; **erős**, silný; **kövér**, tučný; **sovány**, chudý; **haragos**, hnevlivý; **most**, teraz; **igen is**, ano.

Úkol. Dobrý otec. Láskavý starý otec. Veľmi dobrá matka. Zlé dieťa. Veselý chlapec. Smutné dievča. Pilný mladík. Bohatá panna. Lenivý muž. Pracovitá žena. Starý pán. Zdvorilá pani. Ústupná dcéra. Nemocný starý otec a stará matka. Pracovitý a nábožný vnuk. Mladý a silný starší brat. Veľmi lenivý mladší brat. Čistotná sestra a veľmi špinavý brat. Hnevlivý vnuk a ústupný mladík.

Úkol. Dobrý otec napomína. Láskavá matka napomína a ukazuje. Nábožné dieťa sa modlí. Veselý chlapec spieva. Smutné dievča prichádza. Pilný mladík ráta. Nábožná panna sa modlí. Lenivý muž leží. Pracovitá žena varí. Starý pán prosí. Zdvorilá pani prináša. Silný a tučný brat pracuje. Veľmi lenivá sestra hovorí. Čistotná sestra varí. Špinavý brat píše. Hnevlivý vnuk sa hrozí a rozkazuje. Pilný chlapec nie len číta ale aj píše. Teraz sa modlí dobré dieťa.

§. 3.

Domáce a školnie veci.

Asztal, stôl; **szék**, stolec; **pamlag**, pohovka; **íróasztal**, písací stôl; **ruhaszekrény**, šatník; **fehértuhaszekrény**, prádelník; **ágy**, postel; **gyertyatartó**, svietnik; **kulcs**, klúč; **kép**, obraz; **tükör**, zrkadlo; **óra**, hodiny; **kefe**, kefa; **ecset**, štetka; **függöny**, záclona; **esernyő**, dáždnik; **zsámoly**, podnožka; **pökcsésze**, pluvátko; **zongora**, fortepiáno; **olló**, nožnice; **irka**, písanka; **tintatartó**, kalamár; **porzótartó**, posypátko; **tollkés**, peronožik; **irón**, tužka; **vonalzó**, linonár; **könyv**, kniha; **tábla**, tabuľa; **papiros**, papier; **ténta**, tinta; **kréta**, krieda; **pad**, lavica.

Vlastnosti vecí.

Magas, vysoký, á, é; **nagy**, veľký; **kis**,*) **kicsiny**, malý; **szép**, pekný; **gyönyörű**, utešený; **vastag**, hrubý; **vékony**, tenký; **olcsó**, lacný; **új**, nový; **szükséges**, potrebný; **drága**, drahý; **könnyű**, ľahký; **keskeny**, úzky; **hosszú**, dlhý; **széles**, široký; **nehéz**, ťažký; **fekete**, čierny; **fehér**, biely; **vörös**, červený; **kék**, modrý; **sárga**, žltý; **zöld**, zelený; **alacsony**, nízky; **szegletes**, rohatý; **gömbölyű**, okrúhly; **rövid**, krátky; **lehet**, môže byť; **vagy**, neb, aneb, lebo; **mindig**, vždy; **hasznos**, užitočný.

*) Prídavné slovo **kis** sa kladie pred podstatné meno ku pr. **kis fiu**; za podstatným menom ale musí **kicsiny**, stát, ku pr. **a fiu kicsiny**.

Pravidlo. Spojka „je“, **van** sa v maďarskej reči vynecháva; a povie sa ku pr. Otec je dobrý, **az atya jó**. Stolec je drahý, **a szép drága**.

Úkol. Stôl je malý a okrúhly. Stolec je nový. Pohovka je nová a veľká. Písací stôl je drahý, ale utešený. Šatník je lacný, ale prádelník veľmi drahý. Postel je ťažká. Svietnik je žltý. Klúč je hrubý, ale môže byť aj tenký. Obraz je veľmi

pekný. Zrkadlo je utešené a nie drahé. Hodiny sú veľké. Kefa je nová. Záclona je biela a ľahká. Dáždnik je modrý. Podnožka je nízka. Pluvátko je potrebné.

Úkol. Fortepiano je drahé. Nožnice sú krátke. Písanka je červená, biela, modrá, žltá, lebo zelená. Kalamár je ťažký a nízky. Posypátko je malé a ľahké. Pero je potrebné. Peronožik môže byť malý, neb veľký, lacný neb drahý. Tužka je dlhá neb krátka. Linonár je dlhý a rohatý. Kniha je nová a potrebná. Tabuľa je čierna a ťažká. Papier je vždy potrebný. Tinta je čierna. Krieda je biela. Lavica môže byť dlhá neb krátka, široká neb úzka. Len dobrá kniha môže byť pekná a užitočná.

Čiastky izby a vlastnosti.

Szoba, izba; **fal**, stena; **ablak**, oblok; **padozat**, podlaha; **padlás**, poval; **nyitott, nyilt**, otvorený; **meleg**, teplý; **festett**, maľovaný; **ajtó**, dvere; **kőfal**, múr; **kályha**, pec lebo kachle; **világos**, svetlý; **sötét**, tmavý; **bezárt**, zatvorený; **hideg**, studený; **azért**, preto.

Úkol. Čistá izba je zdravá. Maľovaná stena je veľmi pekná. Oblok je malý, preto je izba tmavá. Veľká izba nemôže byť vždy pekná. Len zavrená izba môže byť teplá. Oblok je široký a otvorený. Múr je hrubý a preto aj veľmi silný. Pec je veľmi teplá. Studená pec nemôže byť teplá. Podlaha je úzka, ale dlhá. Poval je okrúhla a maľovaná.

§. 4.

Atyám lebo **az én atyám**, môj otec; **kertem** lebo **az én kertem**, moja zahrada; **enyim** lebo **az enyim**, môj

moja, moje; **ház**, dom; **akar**, chce; **lenni**, byť; **nem-csak**, nielen; **engedelmes**, poslušný; **csaknem, majd**, skoro; **de**, ale; **én**, ja; **te**, ty; **ő**, on, ona, ono.

Pravidlo. Prísvojováce miestomená: „môj, tvoj, jeho,“ spojujú sa v maďarčine s podstatným menom. Môj, moja, moje, sa pri hlbokých na spoluhlásku vychádzajúcich slovách skrz **am** neb **om**, pri vysoko znejúcich ale s koncovkou **em** neb **öm**, vyslovujú. Ku slovám, ktoré končia so samohláskou, prikladá sa **m** a samohláska sa predlžuje; ku pr. **Anyá**, matka; **anyám**, moja matka.

Úkol. Môj otec je pracovitý a dobrý. Môj brat je veľmi pilný. Moja sestra je nie len pilná, ale aj poslušná. Moja kniha je nie len pekná, ale aj veľmi užitočná. Môj vnuk nechce pracovitým byť. Môj starý otec je vždy láskavý a nábožný. Moja zahrada je pekná a užitočná. Moja dobrá matka je vždy nábožná a zdvorilá. Môj dom je veľmi veľký, ale moja zahrada je veľmi malá. Moja izba je veľká a svetlá. Môj svietnik je drahý.

Házad, tvoj dom; **gyermeked**, tvoje dieťa; **atyád**, tvoj otec; **asztalod**, tvoj stôl; **tied** aneb **a tied**, tvoj, tvoja, tvoje; **ember**, človek; **mint**, jako, nežli; **sok**, mnoho; **sokkal**, o mnoho; **ravasz**, falošný; **ravaszabb**, falošnejší; **legravaszabb**, najfalošnejší; **szép**, pekný; **szebb**, peknejší; **legszebb**, najpeknejší; **nagyobb**, väčší; **legnagyobb**, najväčší; **jobb**, lepší; **legjobb**, najlepší; **kisebb**, menší; **legkisebb**, najmenší; **hasznos**, užitočný; **hasznosabb**, užitočnejší; **leghasznosabb**, najužitočnejší.

Pravidlo. 1) Druhá osoba prisvojováceho miestomena „tvoj, tvoja, tvoje,“ sa pri hlbokých na spoluhlásku vychádzajúcich slovách pridaním koncovky **ad**, **od**; k. p. **ház**, **ház-ad**, tvoj dom; **bot**, palica, **bot-od**, tvoja palica; pri vysokých slovách ale skrz **ed** neb **öd** vyslovuje; k. p. **kert**, zahrada; **kert-ed**, tvoja zahrada; **kör**, kruh;

kör-öd, tvoj kruh. Slová ale ktoré sa končia na samohlásku, dostávajú koncovku **d**, a samohláska sa predlžuje ku pr. **anya**. **anyád**, tvoja matka; **óra**, **órá-d**, tvoje hodiny; **kefe**, **kefé-d**, tvoja kefa.

Pravidlo. 2) Druhý stupeň prídavných slov sa tvorí pridaním koncovky **abb**, **ebb**, len **nagy**, veľký, prijíma **obb**. Keď ale prídavné slovo vychádza na samohlásku, vtedy „a“ „e“ pred „bb“, sa obyčajne vynecháva, pritom sa ale krátka koncovka predlžuje.

Tretí stupeň sa vždy tvorí z druhého s predložením slabiky „leg“ k. pr. **gyöngé**, **gyöngébb**, slabší; **leggyöngébb**, najslabší; **drága**, **drágább**, drahší; **legdrágább**, najdrahší.

Úkol. Moja zahrada je väčšia, jako tvoja; ale tvoja zahrada je o mnoho krajšia. Tvoj brat je o mnoho menší nežli moja sestra. Tvoj otec je lepší, jako můj. Tvoja kniha je krajšia nežli moja. Tvoj vnuk chce väčší byť, jako můj starší brat. Tvoja kniha je nie len najkrajšia ale aj najužitečnejšia.

Úkol. Můj obraz je krajší a větší jako tvoj. Moja izba je svetlá a preto je krajšia. Moje fortepiáno je o mnoho krajšie jako tvoje. Tvoj písací stůl je menší a můj je najmenší. Tvoja mladšia sestra je falošnejšia, ale můj brat je najfalošnejší. Můj dom je skoro větší, jako tvoj. Tvoj brat je dobrý a pilný chlapec.

§. 5.

Odev a obuv.

Ruha, odev; **kalap**, klobúk; **sapka**, čiapka; **ing**, košela; **nyakravaló**, šatka na hrdlo; **mellény**, vesta; **köntös**, kabát; **köpönyeg**, kepeň; **ködmön**, kozuch; **nadrág**, nohavice; **czipó**, črievica; **keztyű**, rukavica; **harisnya**, punčocha lebo štrumpľa; **csizma**, čižma; **az övé**, jeho.

Fivéremnek, mőjho brata; **fivérednek**, tvojjho brata; **fivéérének**, jeho brata; **atyja** alebo **az ő atyja**, jeho, jej otec; **atyámnak**, mojjho otca; **anyja**, jeho, jej matka; **anyámnak**, mojej matky; **könyve**, jeho, jej kniha; **kertje**, jeho, jej zahrada; **anyának**, matky; **könyvnek**, knihy; **barát**, priateľ; **barátom**, mőj priateľ; **barátomnak**, mőjho priateľa.

Pravidlo. Tretia osoba „jeho, jej“ sa pri hlbokoznejúcich, na spoluhlásku vychádzajúcich slovách dodaním koncovky „a“ k. pr. **ház**, dom; **háza**, jeho dom; pri vysokoznejúcich ale slovách koncovkou „e“, tvorí; k. p. **könyv**, **könyv-e**, jeho kniha: keď sa ale slovo končí na samohlásku, dostáva koncovku „ja je“; k. p. **unoka**, **unoká-ja**, jeho vnuk; **kefe**, **kefé-je**, jeho kefa.

Sú však i nektoré na spoluhlásku vychádzajúce slová ktoré pre ľubozvučnosť v tejto osobe „ja, je,“ dostávajú k. p. **kard**, meč **kard-ja**, **kert**, zahrada **kert-je**, a t. ď.

Úkol. *Barátomnak (lebo barátom) kalapja új és igen szép. Atyámnak ruhája szép, de drága is. Fivéremnek könyve tiszta és hasznos. Nadrágom szebb és drágább mint a tied. Nyakravalóm sokkal szebb és nagyobb mint az övé. Az én barátom igen jámbor és szorgalmas. Sapkám szebb mint a tied. Fivérednek sapkája új. Az én ingem sokkal tisztább mint az övé.*

Úkol. *Atyámnak nyakravalója gyönyörű. Barátomnak kertje nemcsak szép de hasznos is. Barátomnak mellénye és köntöse drágább mint a te köpönyeged. Ködmöne szebb mint nadrágod. Anyámnak keztyűje és harisnyája fehér, de az enyém fekete. Czipóm sokkal szebb és tisztább mint a csizmám.*

Vzor privlastnovácich pádov.

Majiteľ a majetok v jednotnom počte.

Ház-am, môj dom;
ház-ad, tvôj dom;
ház-a, jeho, jej dom.

Könyv-em, moja kniha;
könyv-ed, tvoja hniha;
könyv-e, jeho, jej kniha.

Kalap-om, môj klobúk;
kalap-od, tvôj klobúk;
kalap-ja, jeho, jej klobúk.
Kert-em, moja zahrada;
kert-ed, tvoja zahrada;
kert-je, jeho, jej zahrada.

Pravidlo. Koncovka „**nak, nek**“ pri slovách, ktoré majetok znamenajú, sa obyčajne vynecháva; ku pr. **Unokámnak atyja**, alebo **unokám atyja**, môjho vnuka otec.

Isten, Boh; **végetlen**, nekonečný; **sógor**, švagor; **gyakran**, často; **nagybátya**, ujčok; **a ki**, kto; **akkor**, vtedy; **mert**, lebo; **csúnya**, špatný; **ha**, jestli, keď; **oly**, taký; **boldog**, blahoslavený; **elégedett**, spokojný; **hűség**, vernosť; **ravaszság**, falošnosť; **jóság**, dobrota; **szorgalom**, pilnosť; **szerencsés**, šťastný.

Úkol. Nábožnosť tvojej matky je veľiká. Vernosť môjho priateľa je pekná. Dobrota Božia je nekonečná. Lenivý človek neni vždy bohatý, ale lenivý človek môže veľmi chudobný byť. Môjho ujčoka dobrota je tak veľiká jako tvoja. Kto je vždy nábožný, ten je spokojný. Vtedy môže človek byť šťastný, jestli je spokojný. Falošnosť tvojho švagra je špatná. Jestli chudobný je spokojný, vtedy je šťastný; lebo len spokojný človek je šťastný. Vernosť ošný človek je často bohatý, ale nemôže byť šťastný.

§. 6.

Várni, čakať; **állni**, stáť; **járni**, chodiť; **látni**, vidieť; **írni**, písať; **sírni**, plakať; **tanulni**, učiť sa; **dobni**, hodiť; **csinálni**, robiť; **kapálni**, kopať; **szolgálni**, slúžiť;

találni, najst; **tanítani**, vyučovať; **tudni**, vedieť; **bezárni**, zatvoriť.

Pravidlo. Neurčitý spôsob maďarských časoslov sa vždy na slabiku „**ni**“ končí; ktorú obyčajne „**a** alebo „**e**“ predchádza; vynechajúc toto **ni (ani eni)** obdržíme kmeň časoslova, ktorý je vždy tretia osoba prítomného času oznamovacieho spôsobu, k. p. **áll-ni, áll**, on stojí; **tanít-ani, tanít**, on vyučuje, (výmienky činia nepravidelné časoslová.

Z tretej osoby sa tvoria všetky osoby a sice pri hlbokých slovách v prvej osobe jednotného počtu sa ku kmeňu dodáva koncovka „**ok**“ k. p. **vár, vár-ok**, čakám; v druhej osobe „**sz**“ k. p. **vársz**, čakáš. V prvej osobe množného počtu „**unk**“ k. p. **vár-unk**, čakáme, v druhej osobe „**tok**“ k. p. **vár-tok**, čakáte; v tretej osobe „**nak**“ k. p. **vár-nak**, čakajú.

Oznamovací spôsob.

Prítomný čas.

Én vár-ok, (lak)* ja čakám,
te vár-sz, ty čakáš;
ő vár, on, ona, ono čaká.

mi vá-runk, my čakáme;
ti vár-tok, vy čakáte;
ők vár-nak, ony čakajú.

*) *Várlak téged* (teba) *titeket* (vás) a t. d.

Úkol. *Én irok. A gyermek sír. Nagyatyám vár. Te tanulsz. A rossz fiú dob. A szorgalmas unoka tanít. Ők járnak. Ti csináltok. Mi látunk. Te is látsz? Mi sírunk. Ők nem sírnak. Én tanítok. Te is tanítasz? Ti sírtok, és mi szolgálunk. Az ember kapál. Néném lát, de ők is látják. A jó fiú mindig tanul, de a rossz fiú nem tanulni. Ti irtok és számoltok; de mi is irunk és számolunk. Ők találják. Mi bezárunk. Te dobsz, de ők is dobnak.*

Úkol. *My píšeme. Vy plačete. Otec vyučuje a dieťa sa učí. My vyučujeme a oni sa učia.*

Vnuk beží a mi stojíme. Mladší brat kreslí a vy píšete. Žena kopá a vy zatvárate. Čo robí pán? Pani chodí a plače. Dievča pracuje a ty slúžiš. Vy rátate a sa učíte, my teraz píšeme. Otec stojí a my čakáme. Kto sa neučí, ten nevie, kto sa učí, ten vie. Vy sa učíte, kreslíte, píšete, my ale kopáme a slúžime.

§. 7.

Verni, byť; **beszélni**, hovoriť; **építeni**, budovať; **dicserni**, chváliť; **vezetni**, vodiť; **énekelni** spievať; **kérni**, prosiť; **küldeni**, posielat; **örülni**, radovať sa; **ülni**, sedieť; **szépen**, pekne; **miért**, prečo; **ott**, tam; **itt**, tu.

Ver-ek (lek), bijem;

ver-sz, biješ;

ver, bije;

ver-ünk, bijeme;

ver-tek, bijete;

ver-nek, bijú;

Küld-ök, posielam;

küld-sz (esz), posielaš;

küld, posiela;

küld-ünk, posielame;

küld-tök, posielate;

küld-nek (enek), posielajú.

Pravidlo. Pri vysokých časoslovách k prvej osobe sa dodáva koncovka „**ek, ök**“, k. p. **kér, kér-ek**, prosím, **örül, örül-ök**, radujem sa; k druhej osobe koncovka „**sz**“ k. p. **kér-sz**, prosíš; **örül-sz**, raduješ sa; k prvej osobe množného počtu sa dodáva koncovka „**ünk**“ k. p. **kér-ünk**, prosíme; **örül-ünk**, radujeme sa; druhá osoba dostáva koncovku „**tek, tök**“, k. p. **kér-tek**, prosíte; **örül-tök**, radujete sa; tretia osoba koncovku „**nek**“ k. p. **kér-nek**, prosia, **örül-nek**, radujú sa.

Časoslová ktoré vychádzajú na **s, sz, z**, príponu druhej osoby **sz**, prijímajú vždy s pomocou hláskou k. p. **olvas**, číta, **olvas-asz**; **keres**, hľadá, **keres-esz**; **üldöz**, prenasleduje, **üldöz-esz**. V obecnej mluve v tomto páde užíva sa prípona **-ol, -el, -öl**, k. p. **olvas-ol**, čítaš; **keres-el**, hľadáš; **üldöz-öl**, prenasleduješ.

Úk ol. *Barátom nagyon örül. A kis gyermek tanul. Növérérem gyakran beszél, de te is beszélsz. Ha ti*

beszéltek, akkor mi is beszélünk. Leányom most énekel, ti is szépen énekeltek. Ők építenek. Mi szépen énekelünk, de ők nem énekelnek. Te is épíatsz? (lebo építesz). Mi dicsérünk, de ők is dicsérnek. Te nagyon dicsérsz, de én nem dicsérek.

Pravidlo. Kde viac spoluhlások, ktoré po sebe nasledujú vyslovovanie tvrdé činia, tam sa medzi kmeň a koncovku „**a, e** neb **ö**“ vkladá; k. p. **épít-e-nek, küld-ö-tek, küld-e-nek.**

Úk 01. Ty pekne spievaš, aj moja mladšia sestra veľmi pekne spieva. Otec buduje. Prečo nehovoria? Mi hovoríme, ale starý otec nehovorí. Vnuk chce chváliť, ale my nechválime. Oni tam hovoria, a my tu spievame. Pilný chlapec sa tam učí. Malá sestra pekne prosí. Aj ja pekne prosím. Prečo neprosíš? Preto lebo neviem. Tu sa učíme, píšeme, rátame, a sedíme.

Pomerkovanie. Časoslová, v ktorých dve „**i**“ po sebe nasledujú, sa časujú, podľa vzoru hlbokých časoslov k. p. **ír, írok; sír, sírok;** a t. d.

§. 8.

Rozliční remeselníci a jejích zanepráznenie.

Asztalos, stolár; **asztalosok**, stolári; **mesterember**, lebo **kézműves**, remeselník; **mesterember-ek**, remeselníci; **pék** lebo **sütő**, pekár; **czukrász**, cukrár; **szabó**, krajčír; **szabó-k**, krajčírri; **esztergályos**, tokár; **varga**, švec; **csizmadia**, čižmár; **timár**, remenár; **lakatos**, zámečník; **takács**, tkáč; **pintér**, debnár; **nyerges**, sedlár; **szappanos**, sapúnik lebo mydlár; **serfőző**, pivovarčí; **bognár**, kolár; **kötélgyártó**, povrazník; **kovács**, kováč; **bádogos**, klampiar; **rézműves**, kotlár; **kalapos**, klobučník; **szűcs**, grznár; **üveges**, sklenár; **órá**s, hodinár; **aranyműves**, zlatník; **fazekas**, hrnčiar; **posz-**

tós, súkeník; **mészáros**, mäsiar; **molnár**, mlynár; **ács**, tesár; **kőműves**, murár; **könyvkötő**, knihár; **könyvnyomtató**, knihtlačiar; **kéményseprő**, kochniar lebo kominár; **szakács**, kuchár; **kereskedő**, kupec; **kertész**, zahradník; **vadász**, myslivec.

Pravidlo. Prvý pád množného počtu dostáva po samohláskach koncovku „**k**“ po spoluhláskach ale „**ok**, **ek**, **ök**.“

Úkol. Stolár je remeselník. Pekár cukrár, súkeník sú remeselníci. Tokári, ševci, čižmári a remenáři sú remeselníci. Zámečníci, kováči, klampiari, kotláři, a klobučníci sú potrební remeselníci. Grznár je tak užitočný, jako zlatník. Hrnčiar, súkeníci, tesári, murári, tkáči a kolári sú veľmi potrební remeselníci. Mlynári, debnáři sedláři, pivovarčovia, a povrazníci sú nie len potrební, ale aj pracovití remeselníci. Knihári sú potrební; ale knihtlačiar sú potrebnejší. Kochniari, kuchári, zahradníci a myslivci nie sú veľmi potrební.

Mit? čo? **dolgoznak**, pracujú; **eladni**, lebo **árulni**, predávať; **faragni**, vyrezávať; **fúrni**, vrtať; **gyalulni**, hobľovať; **gyakorolni**, cvičiť; **gyúrni**, miesiť; **szabni**, strihať; **fejelni**, podšívajú; **izlelni**, chutnať košťovať; **keverni**, miechať; **mérni**, merať; **nyerni**, zýskať; **őrölni**, (őrl) mlieť; **szegezni**, pribíjať; **sikárolni**, politirovať; **ragasztani**, slepovať; **sajtolni**, prešovať; **sütni**, piecť; **forgatni**, točiť; **varrni**, šiť; **elkészíteni**, vyhotoviť; **kovácsolni**, kovať; **ványolni**, valchovať; **jobbitani**; opravovať; **szőni**, (v) tkať; **vésni**, dľabať; **alakítani**, utvorovať; **hasítani**, štiepať; **fűrészelni**, píliť; **olvasztani**, rozpúšťať; **önteni**, slievať; **megvasalni**, okúvať; **fejteni**, párať.

Úkol. Zlatník rozpúšťa a slieva. Hrnčiar utvára. Pekári miesa a pečú. Kupci a cukráři predávajú. Stolári politirujú. Kolári pília a štie-

pajú. Čo robia krajčírí a ševci? Merajú, strihajú a šijú. Čížmári a remenáři šijú. Zámečníci, klampári a kováči kujú, okúvajú, slievajú a pribíjajú. Klobučníci valchujú a vyhotovujú. Kuchári pečú, miechajú a koštujú. Sklenári vyrezávajú a predávajú. Čo robia hodinári? Opravujú a vyhotovujú. Súkeníci a tkáči tkajú. Nie len remeselníci, ale i kupci zýskajú.

§. 9.

Látom, vidím ho; **látod**, vidíš ho; **látja**, vidí ho; **hal-lom**, slyším ho; **hallod**, slyšíš ho; **hallja**, slyší ho; **szeretem**, milujem ho, alebo rád ho mám; **szereted**, miluješ, alebo rád ho máš; **szereti**, miluje, alebo rád ho má; **a gyermeket**, dieťa (koho?); **a könyvet**, knihu; **könyvét**, jeho knihu; **a fiút**, chlapca; **soha, soha sem**, nikdy; **láthatatlan**, neviditeľný; **atyának**, otca, neb otcovi (čie? komu? **az atyát**, otca; **atyámnak**, môjho otca, môjmu otcovi; **atyámat**, môjho otca, koho? **háznak**, tomu domu, toho domu; **a házat**, dom (IV. pád.); **házamat**, moj dom; **házadat**, tvoj dom; **házát**, jeho dom; **kertnek**, zahrady (či čoho?) alebo zahrade (čomu?); **a kertet**, zahradu.

Pravidlo. V druhom a tretom páde maďarských podstatných mien sa dodáva k prvému pádu jednotného a množného počtu koncovka „**nak, nek**“ k. p. **iskola**, škola; **iskolá-nak**, školy; **iskolá-nak**, škole (čomu?) **iskolák**, školy (m. p.) **iskolák-nak**, škôl; **iskolák-nak**, školám.

Štvrtý pád jak v jednotlivom tak v množnom počte sa s koncovkou „**t**“ vyjadruje; k. p. **az atya, atyá-t**, otca; **atyá-k**, otcovia; **atyák-at**, otcov; (koho?) **könyv**, **könyvet**, knihu; **könyvek, könyveket**, knihy (IV. pád.)

Úkol. *Szeretem az anyát és az atyát. Te is szereted a fiút? Látom anyámat és atyámat. Könyvemet nagyon szeretem. Az Istent nem látom, mert láthatatlan.*

A szabó ruhát varr. Atyádnak kalapja sokkal nagyobb és drágább mint az enyém. Anyád ruháját látom, de kalapodat nem látom. Ravasz embert soha sem szeretek, de a jó embert nagyon szeretem. Vonalzód sokkal jobb mint az övé. Én a szegény embert mindig szeretem. Ő nagyon szereti a szegény gyermeket. Hallom a batyádat. Te is hallod a nénét. Látok egy rossz gyermeket. Látod a gyermeket és kertemet? Én látom a kéményseprőt és a kőművest.

§. 10.

Vár-om, čakám ho;

vár-od, čakáš ho;

vár-ja, čaká ho;

Ver-em, bijem ho;

ver-ed, biješ ho;

ver-i, bije ho;

Küld-öm, posielam ho;

küld-öd, posieláš ho;

küld-i, posielá ho;

vár-juk, čakáme ho;

vár-játok, čakáte ho;

vár-ják, čakajú ho;

ver-jük, bijeme ho;

ver-itek, bijete ho;

ver-ik, bijú ho.

küld-jük, posielame ho;

küld-itek, posielate ho;

küld-ik, posielajú ho.

Pravidlo. Činné časoslová v maďarskej reči majú dve formy (tvary) neurčitú a určitú. Forma neurčitá sa potrebuje, keď štvrtý pád s neurčitým členom „**egy**“ (jeden) alebo bez člena v reči stojí, k. p. **Látok egy embert**, alebo **látok embert**, vidím človeka.

Určitá forma ale sa potrebuje, keď pred štvrtým pádom určitý člen „**az, a**“ stojí, k. p. **Látom a könyvet és az atyát**. Vidím (tú) knihu a otca. Tiež, keď sa podmět štvrtého pádu osobným miestomenom „**őt, őtet**“ ho „**azt, ezt**“, to toto; alebo privlastnovacím podstatným menom vyjadruje, k. p. **Látom őt, őtet**, vidím ho; **azt látom**, to vidím; **ezt látom**, toto vidím; **anyámat, atyádat és unokáját látom**, moju matku, tvojho otca a jeho vnuka vidím.

Portéka, tovar; **zene**, hudba; **lecke**, lekcia; **nekem**, mne lebo mi; **őt, őtet**, jeho lebo ho, ju; **egy**, jeden, a, o.

Úkol. Peknú hudbu sliším. My tiež slyšíme (tú) peknú hudbu. Vidím jedného nábožného chlapca. Krajčír šije môj kabát. Môj brat sa učí. Učíš sa tvoju lekciiu? Teraz sa ju neučím. Kupci predávajú pekný tovar. Stolár vyhotovuje tvoj stôl a môj šatník. Ja čakám matku. Ja ju nečakám. Vy čakáte môjho priateľa? Teraz ho nečakáme. Prečo ho nečakáte?

Úkol. Sestra opravuje moju košelu a tvoj lajblík. Čo robí tvoja mladšia sestra? Ona šije. Tvoj ujčok mi posielal jednu knihu. Otec bije dieťa, lebo je zlé. Prečo bijete toho chlapca? Ja milujem tvojho brata, lebo je pilný a ústupný. Nábožný človek je vždy spokojný. Tú užitočnú knihu dám môjmu staršiemu bratovi. Lenivého chlapca neradi máme. Tvoju matku vždy rád mám, lebo je veľmi zdvorilá a láskavá.

§. 11.

Péter, Peter; **János**, Ján; **Károly**, Karol; **fa**, strom; **alma**, jablko; **szilva**, slivka; **cseresznye**, čerešňa; **körte**, hruška; **levél**, list; **levelet**, list (IV. pád); **kenyér**, chlieb; **kenyeret**, chlieb (IV. pád.); **látni**, vidieť; **kapni**, dostať; **becsülni**, vážiť si; **ma**, dnes; **még**, ešte; **már**, už; **tól**, od toho, tej (po hlbokých); **től**, od toho, tej (po vysokých); **Jánostól**, od Jána; **Pétertől**, od Petra.

Úkol. *Péter nagyon örül. A gyermekek is nagyon örülnek. Mi is gyakran örülünk. Látjátok a kertet? Látjuk. Látok egy szép és magas fát. Jánostól almát és Pétertől cseresznyét kapok. Ma könyveket kapok a tanítóktól. János nagyon szereti és becsüli a tanítót. Növérérem szereti a képeket. Károlyt még látjuk, de Jánost már nem. Ma tollakat és könyveket kapunk a*

tanítótól. Tollat és tollkést kérek az atyámtól. Atyádtól kapom a szép kalapot. Ma írok atyámnak egy hosszú levelet. Én is írom a levelet.

Úkol. Mi vidíme (tú) zahradu a stromy. Deti dostanú od Jána obrazy. Ja milujem stromy a obrazy. Ja rád mám jablká, ale hrušky nie. Vážiš-li si tvojho učiteľa? Ja nie len si ho vážim, ale ho aj veľmi milujem. Učiteľ rád má Jána a váži si ho. Aj ja ho rád mám a veľmi si ho vážim. Od môjho otca dostávam chlieb a od matky dobré jablko. Ja rád mám peknú zahradu. Už vidím tvojho otca a jeho matku. On môjho otca ešte nevidí, ale Karol ho už vidí. Dnes maľujem ten pekný obraz. Čo maľuje tvoj brat? On maľuje veľký a pekný dom. Prečo nemaľuje tvoja sestra ten utešený obraz? Preto lebo nechce.

§. 12.

<i>Olvas-om</i> , čítam ho;	<i>olvas-suk</i> , čítame ho;
<i>olvas-od</i> , čítaš ho;	<i>olvas-sátok</i> , čítate ho;
<i>olvas-sa</i> , číta ho;	<i>olvas-sák</i> , čítajú ho.
<i>Keres-em</i> , hľadám ho;	<i>keres-sük</i> , hľadáme ho;
<i>keres-ed</i> , hľadáš ho;	<i>keres-itek</i> , hľadáte ho;
<i>keres-i</i> , hľadá ho;	<i>keres-ik</i> , hľadajú ho.

Pravidlo. Keď kmeň časoslova sa na spoluhlásku „s, sz, z,“ končí; tá sa všade tam zdvojí, kde by malo „j“ privesené byť; k. p. **olvassa**, miesto **olvasja**.

Hold, mesiac; **víz**, voda; **csillag**, hviezda; **virág**, kvet; **pénz**, peniaz; **kés**, nôž; **leves**, polievka; **nézni**, hľadať, pozeráť; **felelni**, odpovedať; **visz**, nesie; **igaz**, opravdivý; **idegen**, cudzí; **ban, ben**, v (nútri); **ba, be**, do; **őszinte**, dúverný; **halandó**, smrtný; **minden**, každý, všetci; **bor**, víno; **sör**, pivo; **hús**, mäso; **András**, Ondrej; **Lajos**,

Ludvik; **szedni**, sbierat; **sajnálni**, lutovat; **és pedig**, a síce; **ból, ből**, zo, z; **ujság**, novina; **ismerni**, poznat.

Úkol. *Bátyámat keresem. Egy idegen embert keresünk. Most Jánost keresem, mi is őt keressük. A fiúk cseresznyét keresnek. Az atya keresi a gyermekeket. Tudsz-e ujságot? Nem tudok. Könyveket néztek? Mi a képeket nézzük. A gyermekek virágokat szednek a kertben. A leánykák szedik a virágokat. Virágokat hozok a kertből. Szobából kertbe visszük a virágokat. Péter könyveket keres a szobában.*

Úkol. *Bátyám festi a képeket. Atyám házat vesz, és néném veszi a kertet. Tollakat és kést adok Andrásnak. Az almát Lajosnak adom. A szegények pénzt kapnak a gazdagoktól. Nagyon szeretem Lajost és Pétert. Növérem vizet és bort hoz. Leányom hozza a levest. Becsüljük az igaz és őszinte barátokat. Minden ember halandó. Szeretem a jó levest és a jó húst. Én igen sajnálom a szegény embereket. Barátomtól kést kapok. Nem ismerem az idegen embert.*

§. 13.

Az ember jó, člověk je dobrý; **az emberek jók**, ľudia sú dobrý; **a gyermekek kicsinyek**, deti sú malé; **Sándor**, Alexander; **sajt**, syr; **vaj**, maslo; **bors**, korenie; **mustár**, horčica; **tigris**, tiger; **oroszlán**, lev; **bárány**, jahňa; **juh**, ovca; **kutya**, pes; **szelid**, krotký; **kegyetlen**, ukrutný; **macska**, mačka lebo kočka; **kecske**, koza; **disznó**, sviňa; **medve**, medveď; **farkas**, vlk; **állat**, zviera; **rózsa**, ruža; **hova**, kam? **ez az, ez a, ezen**, tento, táto, toto **ezen az, ezen a, ezen**, tyto, tieto; **holnap**, zajtrá; **nemes**, šlechtný; **hűséges**, verný; **vad**, divoký; **posztó**, súkno; **oly**, tak; **ravasz**, falošný; **igaz**, opravdivý.

Pravidlo. Stojí-li prídavné slovo pred podstatným menom v maďarskej reči zostane nezmenené; keď ale stojí po podstatnom mene, riadi sa podľa neho; k. p. **A szelid kutyák, a kutyák szelidek**, psi sú krotký.

Úkol. Radi máme pilných chlapcov a dievčatá. Malý stôl a malé stolce hľadáme. Aleksander dostane nový kabát. Všetci ľudia sú smrteľní. Kúpim pekného koňa (lovat). My si veľmi vážime toho dobrého učiteľa a milujeme dobré deti. Hľadáme verného a opravdivého priateľa. Dostanem od Ľudvika obrazy a síce veľmi pekné. Chlapci sú veľmi pilní. Nie všetci priatelia sú dúverní. Vy čítate pekné knihy.

Úkol. Pes je verný. Týchto psi sú veľmi verní. Mačky sú užitočné ale falošné. Levi sú šlechetní, ale tigri a medvedi sú veľmi ukrutní. Toto súkno je belasé a toto zelené. Týchto ruže sú červené. Toto maslo je dobré, ale tento syr je zlý. Nerád mám silné korenie a horčicu. Ovce, jahnenca, kozi a svine sú užitočné zvieratá. Kam nesiete tie kvety? Do izby.

Pravidlo. Podstatné meno spojené s miestomenom „ez“ má obyčajne člen „az, a“ pred sebou: a preto „ez“ koncovky podstatného mena prijíma „ezen“ ale zostáva nezmeniteľné; k. p. **Ezek az emberek**, tyto ľudia. **Ezeket az embereket**, týchto ľudí.

§. 14.

Údy tela.

Test, telo; **fej**, hlava; **haj**, vlasy; **fejtető**, ^{koróna} ~~terčeno~~; **arcz**, obličaj; **homlok**, čelo; **szem**, oko; **szemöldök**, ^{okostán} ~~občie~~; **orr**, nos; **pofa**, líce; **száj**, ústa; **ajak**, gamba; **alsó**, spodný; **á, é**; **felső**, vrchný; **áll (szakáll)**, brada; **kettő**, dva;

szemöldök

három, tri; **munka**, práca; **fi**, syn; **fáj**, bolí; **gyomor**, žalúdok; **öt**, pet; **sok**, mnoho; **halanték**, sluch; **jobb**, pravý, a, é; **bal**, ľavý; **fül**, ucho; **kar**, rameno; **kéz** (**kezek**), ruka, ruky; **láb**, noha; **nyelv**, jazyk; **fog**, zub; **nyak**, krk; **mell**, prsia; **hát**, chrbát; **has**, brucho; **könyök**, laket; **ujj**, prst; **térd**, koleno; **sark**, páta; **köröm**, nechet; **szív**, srdce.

*Nekem van óráim, mám hodiny;
 neked van óráid, máš hodiny;
 neki van órája, má hodiny;
 nekem nincs óráim, nemám hodiny;
 nekem sincs óráim, ja tiež nemám hodiny.*

Pravidlo. Pri „**van** a **nincs**“ stoja vždy prisvojováce slová s koncovkami, ktoré majetok ukazujú; k. p. **Van házam**, mám dom; **van pénzed?** máš peniaze? **nincs pénzem**, nemám peniaze.

Úkol. *Nekem sok munkám van. Tollam van, de tollkésem nincs. Papirosom sincs. Neki két fia és három leánya van. Atyámnak igen szép kertje van. Nincs jó tollad és papirosod? A fiúnak erős és egészséges teste van. Minden embernek csak egy feje, sok haja, egy fejtetője, egy arcza, egy homloka, két szeme, két szemöldje, egy orra, két pofája és egy szája van. A felső ajakod sokkal nagyobb mint az alsó.*

Úkol. *Van-e sok hajad? Neked jobb és bal halantéked van. Neki nemcsak jó füle, hanem jó szeme is van. Bátyámnak igen gyönge nyaka van, de háta igen erős. A kezek oly szükségesek mint lábak. A bal-kéz nem oly hasznos, mint a jobb kéz. Nekem sok rosz fogam van, neki egy jó foga sincs. Sógoromnak erős nyaka és melle van. Ha az ember egészséges, akkor a nyelve tiszta. Atyádnak szive jobb is lehet. Öt ujjja és öt körme van. Térdem és sarkom fáj.*

Jzoc

Pravidlo. So slovmi **sok**, mnoho; **több**, viacej; **kevés**, málo; **minden**, všetci; **elég**, dost; **néhány**, dakoľko; jako i ostatnými početnými menami, ktoré množstvo znamenajú, stojí podstatné memo v jednotnom počte; k p. **Több ember**, viac ľudí; **kevés pénz**, málo peňazí.

§. 15.

Van, je, jest, má; **vannak**, sú, majú; **voltam**, bol som; **megyek**, idem; **ment**, išiel; **mentek**, išly; **tegnap**, včera; **erényes**, čnostný, á, é; **hol**, kde; **iskola**, škola; **város**, mesto; **falu**, dedina; **falusi**, dedinský; **élet**, život; **láttam**, videl som; **kellemes**, príjemný.

Úkol. *Tegnap igen szép városban voltam, hol magas házakat és gazdag embereket láttam. Nagy városokban is vannak szegény emberek. A falusi élet gyakran igen kellemes. Holnap iskolába megyek. Nővérem a városba ment. Atyám csak a falusi életet szereti. Hol van a te könyved? Csak az erényes és jámbor élet lehet kellemes. Fivérem kertjében sohasem voltam. Tegnap igen szép faluban voltam. A városokban elég ember és sok ház van. Bátyámnak több könyvet adok, mint húgomnak. Én több gyermeket láttam, mint te. Nem minden ember szereti az erényt. Atyámnak igen kevés pénze van. Barátomnak néhány kertje és elég könyve van.*

§. 16.

Kié ez a könyv? Čia je táto kniha, neb komu prislúcha táto kniha? Ez a könyv a gyermeké, táto kniha je diefata, neb prislúcha diefatu? Ez a könyv gyermekeké, táto kniha je deti, neb prislúcha defom? Kiéi ezek a könyvek? Čie sú tieto knihy, neb komu prislúchajú tieto knihy? Ezek a könyvek a gyermekéi, a gyermekekéi, tieto knihy sú diefata, neb prislúchajú defom.

Pravidlo. Slovo „prislúchat“ sa v maďarskej reči v jednotnom počte s koncovkou „é“ v množnom ale počte s koncovkou „éi“ vyslovuje.

Úkol. *Kié ez a könyv? Ez a könyv a tanítóé, a tanítóké. Kiéi ezen kertek? Ezen kertek a tanítóéi, a tanítókéi. Kié ez a ruha? Jánosé. Kiéi ezen szép képek? Lajoséi. Kié ez a kis fiú? Péteré. Ez a köntös nem a barátomé; mert az fekete. Ezen új ruhák szabóéi és szabókéi. Kié ez az óra? Károlyé. A juhok és kecskék Andráséi. Ez a magas ház mészárosé. A vargáé sokkal nagyobb mint a kőművesé.*

§. 17.

Ló, kôň;	lovat, koňa; (IV. p.)	lovak, kone;
szó, slovo;	szavat, slovo;	szavak, slová;
tó, rybník;	tavat, rybník;	tavak, rybníky;
kő, kameň;	követ, kameň;	kövek, kamene;
fű, tráva;	füvet, trávú;	füvek, trávvy;
hó, sňah;	havat, sňah;	havak, sňahy.

Pravidlo. Nektoré jednoslabičné slová vychádzajúce na samohlásku, túto v IV. páde a množnom počte skracojú a z čiastky ju tiež zmenujú; pred koncovkou ale „v“ vkladajú k. p. **Ló, lovat, lovak.**

Háziállat, domáce zviera; **Magyarország**, Uhorsko, **drágakő**, drahý kameň; **különféle**, rozdiľne; **gyémánt**, diamant; **paraszt**, sedliak; **derék**, drieňny; **érteni**, rozumieť.

Úkol. *Nem értem a szavakat. Ezen szavak nem világosak. Atyámtól egy lovat kapok. A vizekben és a tavakban is vannak a halak. Látod-e a tavat? Igen is látom. A szorgalmas parasztok füvet hoznak. A leánykák már hozzák a füvet. Szereted a havat? A gyermekek köveket dobnak a kertbe. A kutyák és a macskák nem oly hasznos állatok, mint a lovak. Magyarországon vannak szép lovak, sok*

drágakő és hasznos fűvek. A gyémántok igen drága kövek.

§. 18.

Kéz, ruha; **kezet**, ruku; **kezek**, ruky; **egér**, myš; **elég**, dost; **gyökér**, koreň; **jég**, lad; **kanál**, ližica; **kenyér**, chlieb; **légy**, mucha; **levél**, list; **madár**, vták; **nyár**, leto; **szél**, vietor; **tehen**, krava; **szamár**, osel; **tej**, mlieko; **tél**, zima; **kevés**, málo; **veréb**, vrabec; **alkalmatlan**, obtížny; **okos**, opatrný, múdry; **használni**, potrebuvať; **vett**, vzal, kúpil; **különbség**, rozdiel; **úr**, pán; **ezüst**, sriebro; **ártalmas**, škodlivý; **más**, iný; **között**, medzi; **vitt**, niesol; **inkább**, radšej.

Pravidlo. Pri mnohých slovách sa samohláska poslednej kmenovej slabiky v IV. páde a množnom počte skrakuje; k. p. **tehen**, **tehenet**, **tehenek**; **egér**, **egeret**, **egerek**.

Úkol. *Sok ember a nyarat szereti, mások a telet. A gyermekek szeretik a tejet. János levelet ír. Az urak kenyeret és pénzt adnak a szegényeknek. A lovak, tehenek és szamarak hasznos állatok. A verebek és az egerek ártalmas állatok. Vizet és kenyeret hozunk, de nem eleget, hanem igen keveset. Nézek szép madárkákat a kertben. Sándornak kést és kanalat adok.*

Úkol. *A jeget is fel tudják az emberek használni. A gyökerek igen hasznosak. Az egerek nagyon félnek a macskáktól. A tehenek sok tejet adnak. Az aranyművesek ezüstből kanalakat készítenek. A legyek nagyon alkalmatlan állatok. A nyarat inkább szeretem, mint a telet. Atyám igen szép tehenet vett. A lovak és tehenek között nagy a különbség. Ő könyvet vitt a szobába.*

§. 19.

Ökör, vól; **ökröt**, vola; **ökrök**, voli; **fájdalom**, bolast; **engedelem**, dovolenie; **dolog**, vec; **étek**, jedlo; **czukor**, cukor; **eper**, jahoda; **haszon**, užitok; **majom**, opica; **kerülni**, vyhybovať; **reték**, retkovka; **selyem**, hodbáb; **titok**, tajemstvo; **torony**, věža; **tükör**, zrkadlo; **vászon**, plátno; **vétek**, hriech; **nyugalom**, odpočinok; **fáradt**, ustatý; **kiván**, žiada, píta; **érezni**, cítiť.

Pravidlo. Mnohé slová v IV. páde a v množnom počte vynechávajú poslednú kmenovú písmenu (**ö, o, e**) k. p. **dolog, dolgót, dolgok; ökör, ökröt, ökrök; étek, étket, étkek.**

Úkol. *Bátyám igen nagy fájdalmat érez, de én is érzem a fájdalmat. Atyám egy ökröt és egy tehenet akar venni. A szelek igen nagy hasznot hoznak. Nagybátyám epret és czukrot szeret. Lajos hozza a selymet és vásznót. Néném jó étkeket vitt a kertbe. Nem igen szeretem a retket és a sajtót, de a kenyeret és a húst nagyon szeretem. Ezek a tornyok nagyon magasak és erősek. A kereskedő szép tükröt vett. Szeretem a majmokat nézni. A fáradt test mindig nyugalmat kíván. A jámbor ember kerüli a vétket.*

§. 20.

Minulý čas.

Várt-am (-alak), čakal som;

várt-ál, čakal si;

várt, čakal;

Várt-am, čakal som ho;

várt-ad, čakal si ho;

várt-a, čakal ho;

Vert-em (-elek), bili som;

vert-él, bili si;

vert, bili;

várt-unk, čakali sme;

várt-atok, čakali ste;

várt-ak, čakali.

várt-uk, čakali sme ho;

várt-átok, čakali ste ho;

várt-ák, čakali ho.

vert-ünk, bili sme;

vert-etek, bili ste;

vert-ek, bili.

Vert-em, bil som ho;
vert-ed, bil si ho;
vert-e, bil ho;

Küldött-em, poslal som;
küldött-él, poslal si;
küldött, poslal;

Küldött-em, poslal som ho;
küldött-ed, poslal si ho;
küldött-e, poslal ho;

vert-ük, bili sme ho;
vert-étek, bili ste ho;
vert-ék, bili ho.

küldött-ünk, poslali sme;
küldött-etek, poslali ste;
küldött-ek, poslali.

küldött-ük, poslali sme ho;
küldött-étek, poslali ste ho;
küldött-ék, poslali ho.

Pravidlo. Keď kmeň časoslov sa na **j, l, ly, n, ny, r**, končí, vtedy sa v minulom čase všade len „**t**“ privesuje; po iných písmenách sa musí „**o, ö, e**“ vložiť; a „**t**“ sa zdvojuje; toto sa stáva v tretej osobe jednotného počtu k. p. **tartani**, držať; **tartott**, držal; **segített**, pomáhal; **sütött**, piekol.

Látogatni, navštevovať; **futni**, bežať; **hatni**, účinkovať; **kötni**, viazať; **nyitni**, otvárať; **sütni**, piecť; **ütni**, tlčiť; **vetni**, siať; **hajtani**, hnať; **tanácsolni**, radiť; **fölemelni**, pozdvihovať; **fizetni**, platiť; **melyeket**, ktoré; **fi**, syn; **mező**, pole; **rét**, lúka; **sétálni**, prechádzať sa; **utcza**, ulica; **reggel**, ráno; **estve**, večer; **színház**, divadlo; **templom**, kostol; **n, on, en, ön**, na (kde?); **az asztalon**, na stole; **a réten**, na lúke.

Úkol *Én a szép könyvet jó barátomtól kaptam. Hol találtad ezeket a virágokat? A réten, a mezőn, az erdőben. Láttátok bátyámat? Nem, hanem láttuk öcsédet és húgodat. Atyám látta tegnap nénédet a színházban. A fiam új könyvet talált az utcán. Tegnap egy hosszú levelet irtam. Kinek (komu) irtad a levelet?*

Úkol. *Ma meglátogattam öcsédet, és ő még az ágyban volt. Hol sétáltatok tegnap este? Megszámláltad már a pénzedet? Igen is, már megszámláltam. János szép képeket nézett. A nagyanyám virágokat hozott nővéremnek, melyeket a réteken*

szedett. Mindig szerettük a jó és őszinte barátokat, és kerültük a rossz és ravasz embereket. Föl emelted-e a nehéz követ?

Majitel v množnom majetok ale v jednotnom počte.

Ruhá-nk, naša šata;
ruhá-tok, vaša šata;
ruhá-jok, jejich šata;
Kalap-unk, náš klobúk;
kalap-otok, váš klobúk;
kalap-jok, jejich klobúk;
Kert-ünk, naša zahrada;
kert-etek, vaša zahrada;
kert-jök, jejich zahrada;

Ház-unk, náš dom;
ház-atok, váš dom;
ház-ok, jejich dom.
Könyv-ünk, naša kniha;
könyv-etek vaša kniha;
könyv-ök, jejich kniha.
Lo-v-unk, náš kôň;
lo-v-atok, váš kôň;
lo-v-uk, jejich kôň.

Majitel v jednotnom majetok ale v množnom počte.

Ruhá-im, moje šaty;
ruhá-id, tvoje šaty;
ruhá-i, jeho šaty;
Kalap-ja-im, moje klobúky;
kalap-ja-id, tvoje klobúky;
kalap-ja-i, jeho klobúky;
Kert-e-im, moje zahrady;
kert-e-id, tvoje zahrady;
kert-e-i, jeho zahrady;

Ház-a-im, moje domy;
ház-a-id, tvoje domy;
ház-a-i, jeho domy;
Könyv-e-im, moje knihy;
könyv-e-id, tvoje knihy;
könyv-e-i, jeho knihy;
Lo-v-a-im, moje kone;
lo-v-a-id, tvoje kone;
lo-v-ai, jeho kone.

Majitel aj majetok v množnom počte.

Ruhá-ink, naše šaty;
ruhá-itok, vaše šaty;
ruhá-ik, jejich šaty;
Kalap-ja-ink, naše klobúky;
kalap-ja-itok, vaše klobúky;
kalap-ja-ik, jejich klobúky;
Kert-e-ink, naše zahrady;
kert-e-itek, vaše zahrady;
kert-e-ik, jejich zahrady;

Ház-a-ink, naše domy;
ház-a-itok, vaše domy;
ház-a-ik, jejich domy;
Könyv-e-ink, naše knihy;
könyv-e-itek, vaše domy;
könyv-e-ik, jejich knihy;
Lo-v-a-ink, naše kone;
lo-v-a-itok, vaše kone;
lo-v-a-ik, jejich kone.

Szüle, rodič; **példa**, príklad; **jóltevő**, dobrodinec; **pin-cze**, pivnica; **szolga**, sluha; **szolgáló**, slúžka; **Ferencz**, František; **ártani**, škodiť; **követni**, nasledovať; **után**, po.

Úkol. Kde sú naši rodičia? Naši rodičia sú v kostole. Kde je tvoja slúžka? Moja slúžka je v pivnici. Milujem môjho otca a matku. Rádi máme našich učiteľov. Tie deti veľmi ctia svojích učiteľov. Tvoj zlý príklad škodil aj tvojmu mladšiemu bratovi. Nechcem tvoj príklad nasledovať. Viem už moju lekciu. Aj ty vieš už tvoju lekciu? Ešte ju neviem. Moja šata je nová, aj tvoja je nová. Ludvik svoje šati dal chudobnému. Od môjho otca som dostal rukavice a od mojej matky klobúk. František sa učí svoju lekciu.

Úkol. Moje stromy sú krajšie nežli tvoje. Ale naše stromy sú najkrajšie. Tvoj pes je tak veľký, jako môj. Po Bohu sú naši rodičia naši najväčší dobrodincovia. Kde je váš sluha a vaša slúžka? Náš sluha je v zahrade, a naša slúžka je v kuchyni. Môj mladší brat je v kostole a môj starší brat je vo škole. Vy dostanete vašu novú šatu. Kedy dostaneš tvoje čižmy? Zajtrá.

§. 22.

<i>Magam</i> , (én magam) ja sám;		<i>magunk</i> , my sami;
<i>magad</i> , ty sám,		<i>magatok</i> , vy sami;
<i>maga</i> , on sám;		<i>magok</i> , oni sami.

Ismeret, vedomosť; **tapasztalás**, skúsenosť; **foljó**, potok; **idegen**, cudzí; **jót tesz**, dobre robí; **többre becsül**, viac si váži; **úgy**, tak; **azonban**, medzitým; **tökéletesen**, dokonále; **némely**, niektorý; **káros**, škodný.

Úkol. *János szereti önmagát, de én nem szeretem őt. Én látom magamat a tükörben. Ő nem*

ártott neket. Kevés ember szeret másokat úgy, mint önmagát. Önmagát becsüli, a ki mást becsül. Sok idegen nyelvet tanulunk, de a magunkét sem tudjuk tökéletesen. Némely folyó igen káros. Barátomnak igen sok tapasztalása van.

§. 23.

Čiastky domu a stavivo.

Alap, základ; **ablak**, okno; **házfödél**, strecha; **csatorna**, žleb; **kémény**, komiň; **kapu**, vráta; **kamra**, komora; **menés**, chodba; **lépcső**, schody; **konyha**, kuchyňa; **építőanyag**, stavivo; **a háznak része**, čiastka domu; **vas**, železo; **kő**, kameň; **ólom**, olovo; **agyag**, hlina; **oltott**, hasený; **kemény**, tvrdý; **fövény**, **homok**, piesok; **mész**, vápno; **vakolat**, malta; **tégla**, tehla; **fa**, drevo, strom; **üveg**, sklo; **ércz**, kov; **zsiros**, mastný; **száraz**, suchý; **nedves**, mokrý; **érdes**, drsný; **sűrű**, hustý; **ritka**, riedky; **porhanyos**, sypký; **égetett**, pálený; **törékeny**, krehký; **átlátszó**, prezračný.

Úk ol. Základ je část domu. Múr, strecha, komiň, izba, komora, kuchyňa, pivnica, chodba, schody a vráta su čiastky domu. Kameň je stavivo. Tehla, drevo, malta a hlina sú stavivo. Železo a olovo sú kovy. Kameň je tvrdý a ťažký. Piesok je sypký a drsný, hlina je mastná, suchá neb mokrá. Malta je hustá neb riedka. Sklo je prezračné a krehké.

§. 24.

Nástroje remeselnícke.

Kalapács, kladivo; **fogó**, kliešte; **fejsze**, sekera; **fűrész**, pila; **olló**, nožnice; **tű**, ihla; **gyalu**, hoblík; **véső**, dláto; **furó**, nebožiec; **ráspoly**, pilník; **szomszéd**, sused; **kellemes**, příjemný, á, é; **olcsó**, lacný; **éles**, ostrý; **tompa**, tupý; **szerszám**, nástroj; **udvar**, dvor; **tettem**, robil, kládol som; **használni**, potrebovať; **élni**, žiť; **val, vel, s; ra, re**, na (kam?)

Pravidlo. Pri slovách ktoré sa na samohlásku končia, potrebuje sa „**val, vel,**“ k. p. **anya, anyával,** s matkou; **kefe, kefével,** pri slovách ale, ktoré sa končia na spoluhlásku sa „**v**“ vynecháva a posledná spoluhláska sa zdvojí. K. p. **Szorgalom,** pilnosť: **szorgalommal,** s pilnosťou; **szék, székkal,** a t. ď.

Úkol. Stolár vrta s nebožiecom, hobluje s hoblíkom, a pili s pilou. Zámečník pribíja a kuje s kladivom. Krajčír strihá s nožnicami a šije s ihlou. Tesár potrebuje kliešte, sekeru, pilu, dláto a nebožiec. Tieto nástroje sú mnohým remeselníkom veľmi potrebné. S mojím otcom som bol v meste. S dobrými ľuďmi žiť je veľmi príjemné. Môj brat šiel s matkou do zahrady. S mojím priateľom som bol v našej zahrade. Môj starší brat bol so svojím psom v zahrade. Knihu som na stôl položil. Sestra položila piero na knihu a písala s kriedou.

§. 25.

<i>Vagyok,</i> ja som;	<i>vagyunk,</i> my sme;
<i>vagy,</i> ty si;	<i>vagytok,</i> vy ste;
<i>vagyon, van,</i> on jest;	<i>vannak,</i> ony sú.
<i>Voltam,</i> bol som;	<i>voltunk,</i> boli sme;
<i>voltál,</i> bol si;	<i>voltatok,</i> boli ste;
<i>volt,</i> bol;	<i>voltak,</i> boli.
<i>Megyek,</i> idem;	<i>megyünk,</i> ideme;
<i>mégy, mész,</i> ideš;	<i>mentek,</i> idete;
<i>megy, mén, megyen,</i> ide;	<i>mennek,</i> idú.
<i>Mentem,</i> šiel som, atd.;	<i>mentünk,</i> šli sme;
<i>mentél,</i> šiel si;	<i>mentetek,</i> šli ste;
<i>ment,</i> šiel;	<i>mentek,</i> šli.

Pravidlo. Keď slovenské „**jest, sú**“ jako spojná (kopula) v reči stojí, vtenkrát sa v maďarskej reči vynecháva. V ostatných prípadoch sa aj v maďarskej reči vyjadruje, keď totiž znamená, „**má, sa nalezá**“ k. p. **Hogy**

van? Jak sa má? **hogy vannak?** jako sa majú; **Hol van?** Kde sa nalezá?

Koldus, žobrák; **olaj**, olej; **eczet**, ocot; **zsidó**, žid; **ősz**, jaseň; **inas**, sluha, učeň; **idő**, čas; **tavas**, jaro; **Erzsébet**, Alžbeta; **ragadozó**, dravý, á, é; **előtt**, pred; **alatt**, pod; **nál, nél.** pri; **hoz, hez**, ku, k; **ugyan**, oza, sice.

Úkol. *Én nagyon szegény vagyok, de te gazdag vagy. Mi ugyan szegények, de szerencsések vagyunk. Ki van az ajtó előtt? Egy öreg koldus és inasunk. A fa alatt van egy szép madár. A kenyér és a leves az asztalon vannak. Hol vannak könyveim? A szekrényben. Ki van az atyádnál? Egy kereskedő és a szabó. A tavasz kellemesebb az ősznél. A tél hosszabb a nyárnál. Erzsébetet minden ember becsüli, mivel jámbor. A farkas igen ragadozó állat. Én az iskolába megyek. Hová mégy? Hol vagytok? A konyhába megyünk. Az asztalos és atyám a kerthez mennek, de én a házhoz megyek. A házuknál szép fa van.*

§. 26.

Budúci čas.

Várni fogok, (-lak) lebo várandok, budem čakaf, várni fogsz, lebo várandasz, budeš čakaf.

várni fog, lebo várand, bude čakaf.

várni fogunk, lebo várandunk, budeme čakaf.

várni fogtok, lebo várandatok, budete čakaf.

várni fognak, lebo várandanak, budú čakaf.

várni fogom, lebo várandom, budem ho čakaf.

várni fogod, lebo várandod, budeš ho čakaf.

várni fogja, lebo várandja, bude ho čakaf.

várni fogjuk, lebo várandjuk, budeme ho čakaf.

várni fogjátok, lebo várandjátok, budete ho čakaf.

várni fogják, lebo várandják, budú ho čakaf.

Verni fogok, lebo verendek, budem bit.

verni fogom, lebo verendem, budem ho bit.

Pravidlo. Budúci čas v maďarskej reči je dvojnásobný, a síce: opísaný a jednoduchý. Opísaný sa tvorí s pomocným časoslovom „**fog**“ bude, ktoré časoslovo neurčitého spôsobu predchádza, lebo nasleduje, a vždy osobne koncovky prítomného času pravidelne „**ok, sz**“ a t. ď. prijíma. Jednoduchý budúci čas ale sa s koncovkou „**and, end**“ tvorí, ktorá sa ku kmeňu časoslov prikladá.

<i>Leszek, lebo fogok lenni, budem.</i>		<i>leszünk, lebo fogunk lenni, budeme.</i>
<i>leszesz, lebo fogsz lenni, budeš.</i>		<i>lesztek, lebo fogtok lenni, budete.</i>
<i>lesz, lebo fog lenni, bude.</i>		<i>lesznek, lebo fognak lenni, budú.</i>

Menni fogok, fogsz, fog, pojdem, pojdeš, pojde a t. ď.

Ú k o l. Môjho otca budem čakať. Môj brat list píše svojej matke. Aj ja budem môjmu ujčokovi písať. Prečo sa neučíš tvoju lekciiu? Už sa ju budem učiť. Zajtrá budem vo škole rátať a čítať. Čo budete vy dnes robiť? My budeme pracovať. Kupci budú predávať pekný tovar. Od Boha očakávame všetko dobré. Učiteľ bude dietky vo škole vyučovať a napomínať. Chlapci sa budú v kostole modliť, a vo škole budú čítať, rátať a pekne písať. Budeš-li sa v kostole modliť? Ano, už sa budem z mojej knihy modliť. Prosil si od matky chleba? Ešte nie, ale si budem prosiť. Naší rodičia sa budú radovať, keď budeme poslušní. Môj otec bude tvojho brata napomínať. Budeš-li tvojej matke poslušný? Budem.

§. 27.

Hány? kolko? **reggel,** ráno; **este,** večer; **felkelni,** vstať; **lefekszem,** lahnem; **lefeködtem,** lahol som; **négy óra-kor,** o štvrtej hodine; **hat,** šesť; **hét,** sedem aj týžden; **nyolcz,** osem; **kilencz,** deväť; **tíz,** desať; **hónap,** mesiac **kilenczven,** deväťdesiat; **száz,** sto; **szerecsétlen,** nešťastný; **esztendő,** rok; **első,** prvý, á, é; **ezer,** tisíc; **második,** druhý; **elsőször,** prvýraz; **másodszor,** druhý-raz; **tizenegy,** jedenásť; **húsz,** dvacať; **harmincz,** tricať;

negyven, štyricaf; **ötven**, pädesiat; **hatvan**, šestdesiat; **hetven**, sedemdesiat; **nyolczvan**, osemdesiat; **egyféle**, jednaký; **nap**, deň, slnko; **király**, král; **magyar**, uhor, uhorský.

Úkol. *A kertnél három ló és két kutya áll. Atyámnak négy háza van. Egy hétben hét nap van. Az első ember nem volt engedelmes az Istennek. Második Lajos magyar király igen szerencsétlen volt. Most ezer nyolczszáz nyolczvankilenczedik esztendőben vagyunk.*) Egy napban huszonnégy óra van. Egy hónapban harmincz vagy harminczegy nap van. Hány óra lehet most? Már öt óra lesz. Még nincs hat óra. Tegnap este nyolcz óraker lefeküdtem, de ma reggel már négy óraker felkeltem. Minden esztendő (neb év) tizenkét hónapból áll.*

§. 28.

Vasárnap, nedela; **hétfő**, pondelok; **kedd**, útorok; **szerda**, sreda; **csütörtök**, štvrtok; **péntek**, piatok; **szombat**, sobota; **délután**, popoludnie; **délelőtt**, predpoludnie; **hívni**, volaf, menovaf; **út**, cesta; **elveszteni**, stratif; **után**, po; **korán**, včas; **régen**, dávno; **érett**, zralý; **talán**, snád; **hanem**, ale; **otthon**, doma; **senki sem**, žiadon; **semmi semmit**, nič; **szabad**, slobodný; **ajándék**, dar; **megáldani**, požehnávat; **annyi**, tolko; **azelőtt**, predtým; **ebben**, v tomto; **abban**, v onom; **attól**, od onoho; **ettől**, od tohoto; **abból**, z onoho; **ebből**, z tohoto; **kapni**, dostať.

Úkol. *Ezt az embert az Isten is megáldja, mert mindig erényes. Könyvemet ősédnek adom. Kinek adtad a kalapodat? Én senkinek sem mondtam meg a titkomat. Ki volt itt délelőtt és délután? Kivel voltál tegnap a kertben? Atyámmal és fivéremmel. Hol voltatok ma reggel? Otthon. Ma délután az*

*) Tu sa má vyslovit práve bežiaci rok.

erdőbe megyünk. Rózsá virágokat hozott az anyjának, melyeket a réteken szedett. A késemet az utcán vesztettem el, de már megtaláltam. Ettől az embertől szép ajándékot kaptam. Abból a rest gyermekből nem lehet szerencsés ember. Kalapodat arra az asztalra tetted, most is ott van.

§. 29.

Nálam, u mňa; **nálad**, u teba; **nála**, u neho; **nálunk**, u nás; **tőlem**, odo mňa; **velem**, so mňou; **előttem**, predo mňou; **belőlem**, zo mňa; **rólam**, o mne; **hozzám**, ku mne; **reám**, na mňa; **értem**, pre mňa; **félni**, báf sa; **jött**, prišol; **mondani**, hovorit.

Pravidlo. Váčšia čiastka pomerových slabík a slov, prijíma osobné koncovky k. p. **hozzám**, **hozzád**, **hozzá**, ku mne, k tebe, k nemu; **hozzánk**, **hozzátok**, **hozzájok**, k nám, k vám, k nim.

Úkol. *Kire néz az anyád? Te reád, reájok. Kihez jöttél? Hozzád és hozzátok. Kitől félsz? Tőled. Ha az Isten velünk van, akkor szerencsések vagyunk. Nem barátomtól, hanem tőled halottam az ujságot. Vasárnap veled és leányommal a templomba megyek. Őcsém tegnap hozzám jött, és én holnap veled megyek hozzád. A tanító ma nálam volt. Atyám értem küldött, mert szomszédunk nálunk volt. A te fivéred igen ravasz fiú; sok rosszat mondott nálad én rólam, és nálam, te rólad. Reggel hat órákor voltam veletek a városban.*

§. 30.

Rozkazováci spôsob.

Légy, buď!
legyen, nech je!
legyünk, buďme!
legyetek, buďte!
legyenek, nech sú!

Men-j, idő!
men-jen, nech ide!
men-jünk, poďme!
men-jetek, időte!
men-jenek, nech idő!

Vár-j, čakaj!
vár-jon, nech čaká!
vár-jad, čakaj ho!
vár-ja, nech ho čaká!

Ver-j, bi!
ver-jen, nech lebo ať bije!
ver-jed, bi ho!
ver-je, nech lebo ať ho bije!

Olvas-s, čítaj!
olvas-son, nech lebo ať číta!
olvas-sad, čítaj ho!
olvas-sa, nech lebo ať ho číta!

vár-jatok, čakajte!
vár-janak, nech čakajú!
vár-játok, čakajte ho!
vár-ják, nech ho čakajú!
ver-jetek, bite!
ver-jenek, ňech lebo ať bijú!
ver-jétek, bite ho!
ver-jék, nech lebo ať ho bijú!
olvas-satok, čítajte!
olvas-sanak, nech lebo ať čítajú
olvas-sátok, čítajte ho!
olvas-sák, nech lebo ať ho čítajú.

Pravidlo. Keď sa ku kmeňu časoslova „j“ privesí, vtedy znamená rozkazovací spôsob. Jestli ale kmeň vychádza na „s, sz, z“ písmeny, tie sa všade tam zdvoja, kde by malo „j“ privesené byť.

Lopni, kraďnúť; **ölni**, zabiť; **megengedni**, dovoliť; **elkisézni**, odprevádzat; **járni**, chodiť; **leirni**, odpísať, opísať; **kiseperni**, vymetať; **érni**, dôjsť; **őrizni**, strážiť; **oltalmazni**, brániť; **gyakorolni**, cvičiť sa; **megmagyarázni**, vykladať; **szerezni**, zaopatrit; **gyülölni**, nenávidieť; **meggondolni**, rozvážiť; **eltagadni**, zatajiť; **hibázni**, chybiť; **vigyázni** lebo **figyelmezni**, pozorovať; **intés**, napomenutie; **felebarát**, blížny; **lassan**, pomaly; **tovább**, ďalej; **darab**, kus.

Úkol. *Ne lopj! Becsüljétek felebarátaitokat. Adj nekem egy almát és egy darab kenyeret. Mit akarsz? Azt akarom, hogy elkisérdjed a barátodat. Ne beszéljétek sokat. Ne mondd tovább, a mit halottál. Tiszteld anyádat. Ne dicsérd magadat. Lassan járd, tovább érsz. Tanuld megismerni magadat. Kerüljétek a vétket és gyakoroljátok az erényt. Írd le a levelet. Tanuld meg a leczkédet. Seperd ki a szobát. Gondold meg mindig, a mit beszélsz. Ne tagadd el, ha hibáztál. Hozz vizet. Hozzatok bort.*

Úkol. *Olvasd el nekem, a mit irtál. Atyám kívánja, hogy megmagyarázzam öcsémnek a leczkét. Keressetek és találtok. Figyelmezzetek szüleitek intéseire. Ha az iskolában vagytok, vigyázzatok tanítóitok szavaira. ŐrizkedjeteK rossz barátoktól. Olvassátok csak a jó és hasznos könyveket. Oltalmaztatók a gyöngébbeket. Szerez magadnak őszinte barátot. Azt megengedi az atyám, hogy elkísérjétek barátunkat.*

§. 31.

Szeret, miluje; **szeress**, miluj; **tartani**, držať; **segíteni**, pomáhať; **eleresztani**, vypustiť; **bocsátani**, pustiť; **bántani**, ublížiť; **fordítani**, obracať; **teljesíteni**, vyplniť; **választani**, voliť; **vetni**, siať; **aratni**, žať; **nevetni**, smiať sa; **meghallgatni**, vyslišať; **megvetni**, zapovrhať; **megsérteni**, obraziť; **megbocsátani**, odpustiť; **kinyitni**, otvoriť; **meglátogatni**, navštíviť; **megmutatni**, ukázať.

Pravidlo. Keď kmeň časoslov sa na „t“ končí, vtedy sa na miesto „j“ pripojuje „s“ keď ale pred „t“ krátka samohláska stojí, a pri nektórych, časoslovách po „á, ó“ sa to „t“ vynecháva; „s“ ale sa zdvojuje k. p. **szeret, szeress**, miluj; **tart**, drží; **tarts**, drž; **fest, fess**, maluj; **lát, láss**, viď!

ír, píše; **irat**, nechá písať; **csinál**, robí; **csináltat**, nechá robiť; **ver**, bije; **veret**, nechá biť; **lát**, vidí; **láthat**, môže vidieť; **keres, kereshet**, môže hľadať.

Pravidlo. Slovenské „nechať“ sa s koncovkou „tat, tet“ lebo „at, et“; slovo ale „môcť“ s koncovkou „hat, het“ vyjadruje k. p. **ír, irat**, nechá písať; **kér, kéret**, nechá prosiť; **vár, várhat**, môže čakať; **szeret, szerethet**, môže milovať.

Úkol. *Nyisd ki az ajtót! Látogass meg engem holnap reggel. Mutassátok meg nekem, a mit tegnap festettetek. Szeresd az Istent és felebarátodat.*

A ki vetett, az arasson is. Ne nevessetek a templomban. Hallgassátok mindig tanítóitoknak szavait. Ne bántsátok az én barátomat. Jóra fordítsátok az időt. Ereszszétek el a macskát és a kutyát. Melyiket választasz a kettő közül? Válaszd azt, a melyiket akarod. Jól vigyázzon, hogy a lovak el ne fussanak.

Úkol. Azért van két fülünk, két szemünk, de csak egy szánk, hogy többet halljunk és lássunk, mint beszéljünk. Lajos azért nem tanulhat, mert nem vigyázott. Az ember soha sem tanulhat eleget. Két úrnak nem szolgálhatok. Az erényt mindig gyakorolhatja az ember. Mit hozattál? Kenyeret és almákat hozattam. Atyám cseresznyét hozatott. Hozassatok bort is. Péter új ruhát csináltatott magának. Még nem irattad le a levelet? Már leirattam.

§. 32.

Trpné časovanie.

V maďarskej reči sa vôbec veľmi zriedka užíva trpné časovanie, a síce s priložením **at, et** alebo **tat, tet** ku kmenu jednoduchého časoslova. Poznomenať treba, že týchto časoslová sa časujú dľa **ik**-ových časoslov; k. p. **ir-at-ik**, písaný je; **kér-et-ik**, prosený je; **olvas-tat-ik**, čítaný je.

Orvos, lekár; **miután**, keď, potom keď; **ellenség**, nepriateľ; **visszavonulni**, naspäť tiahnuť, utiahnuť sa; **szinmű**, činohra; **szent**, svätý; **koronázni**, korunovať; **Esztergom**, Ostrihom; **hazugság**, klam, lež faloš; **minduntalan**, ustavične; **figyelem**, bedlivosť, pozornivosť; **háborgatni**, búriť, nepokojiť; **megvetni**, opovrhnuť, posiať; **szerény**, skromný; **nyomni**, tlačiť; **boldogulni**, šťastný byť, ďalej prísť; **mindenki**, každý; **kincs**, poklad; **jött**, prišiel; **rágalmazás**. utrhanie.

Úkol. *A ki vetett, az aratni is fog. Szomszédomat kértem, hogy menjen az orvoshoz. Házunk kapuja már kilencz órakor bezáratik. Miután az ellenség megveretett, visszavonult. Ezen szinmű tegnapelőtt adatott először. Nem dolgozhatok figyelemmel, ha minduntalan háborgatok. János barátom munkája kész már de még nem nyomtatott ki. Szent István király 1000-ik évben koronáztatott meg. Hol koronáztatott meg? Esztergomban. Ki hazugsággal és rágalmazással akar boldogulni, mindenkitől megvettetik.*

Úkol. *Őt nagyon becsülik, mivel jámbor és szerény. Sok ember van a világon. Holnap szép idő lesz. A jó és jámbor király nagy kincs az országban. Az nem titok, a mit két ember tud. A fiu az iskolába jár, hogy tanuljon. Az atya azt ígérte fiának, hogy egész uj ruhát csináltat neki, ha szorgalmas lesz. Melyik az első város Magyarországon? Szereti ön Magyarországot? Nagyon szeretem. Kérd meg anyádat, hogy adjon nekem egy kis kenyeret.*

§. 33.

Napravidelnie časoslová.

Menni, ist; **mentem**, išol som; **lenni**, stať sa; **lettem**, stal som sa; **venni**, kupovať; **vesz**, kupuje; **veszek**, kupujem; **veszem**, kupujem (ho); **tenni**, robiť, **teszek**, robím; **teszem**, robím (to); **vinni**, niešť; **viszek**, nesiem; **hinni**, veriť; **hiszek**, verím; **hiszem**, verím (to).

Pravidlo. Časoslová „**tesz, vesz, hisz, visz**,“ ponevác činnost znamenajú, potrebujú sa jak v určitej tak aj v neurčitej forme.

Inni, piť.

Enni, jest.

P r í t o m n ý č a s .

Neurčitá forma.

Iszom, pijem.*iszol*, piješ.*szik*, pije.*iszunk*, pijeme.*isztok*, pijete.*isznak*, pijú.*Eszem*, jem.*eszel*, ješ.*szik*, je.*eszünk*, jeme.*esztek*, jete.*esznek*, jedia.

Určitá forma.

Iszom, pijem (ho).*iszod*, piješ.*iszsa*, pije.*iszszuk*, pijeme (ho).*iszszátok*, pijete.*iszszák*, pijú.*Eszem*, jem (ho).*eszed*, ješ.*eszi*, je.*eszszük*, jeme (ho).*eszitek*, jete.*eszik*, je.**M i n u l ý č a s .**

n. f.

Ittam, pil som.*ittál*, pil si.*ivott*, pil.*ittünk*, pili sme.*ittatok*, pili ste.*ittak*, pili.*Ettem*, jedol som.*ettél*, jedol si.*evett*, jedol.*ettünk*, jedli sme.*ettetek*, jedli ste.*ettek*, jedli.

u. f.

Ittam, pil som (ho).*ittad*, pil si.*itta*, pil.*ittuk*, pili sme (ho).*ittátok*, pili ste.*itták*, pili.*Ettem*, jedol som (ho).*etted*, jedol si.*ette*, jedol.*ettük*, jedli sme (ho).*ettétek*, jedli ste.*ették*, jedli.**B u d ú c i č a s .**

n. f.

Inni fogok, budem piť atď.*inni fogunk*, budeme piť atď.*Enni fogok*, budem jest atď.*enni fogunk*, budeme jest atď.

u. f.

Inni fogom, budem (ho) pit.
inni fogjuk, budeme pit.

Enni fogom, budem (ho) jest.
enni fogjuk, budeme jest atď.

Rozkazovací spôsob.

n. f.

Igyál, pi!
igyék, nech pije!
igyunk, pime!
igyatok, pite!
igyanak, nech piju!

Egyél, jedz!
egyék, nech je!
együnk, jedzme!
egyetek, jedzte!
egyének, nech jedia!

u. f.

Igyad, pi (ho)!
igya, nech pije!
igyuk, pime (ho)!
igyátok, pite!
igyák, nech piju!

Egyed, jedz (ho)!
egye, nech je!
együk, jedzme (ho)!
egyétek, jedzte!
egyék, nech jedia!

Menekedni, brániť sa; **menekszem**, bránim sa; **aludni**, spať; **alszom**, spím; **feküdni**, ležať; **dolgozni**, pracovať; **esküdni**, prisahať; **megelégedni**, spokojným byť; **cselekedni**, vykonávať, činiť; **haragudni**, hnevať sa; **haragszom**, hnevám sa; **nyugodni**, odpočívať; **megbetegedni**, ochoreť; **megrészegedni**, opiť sa; **dicsekedni**, chváliť sa.

Pravidlo. Časovanie týchto slov sa skoro srovnáva s časovaním časoslov „**eszik** a **iszik**.“ Že ale v tretej osobe jednotného počtu prijímajú koncovku „**ik**“ preto sa budú časovať podľa trpnej formy.

Prítomný čas.

Aluszom, (*alszom*), spím.
aluszol, spíš.
alszik, spi.
aluszunk, spíme.
alusztok, spíte.
aluszna, spia.

Cselekszem, činím.
cselekszel, činiš.
cselekszik, čini.
cselekszünk, činíme.
cselekesztek, činite.
cselekesznek, činia.

Minulý čas.

Aludtam, spal som.
aludt (*aludott*), spal.

Cselekedtem, činil som.
cselekedett, činil.

Budúci čas.

Aludni fogok lebo *alvandom*,
budem spať a t. ď.

Cselekedni fogok, lebo *cselekedendem*,
budem činiť a t. ď.

Rozkazovací spôsob.

Aludjál, spi.
aludjék, nech spi.

Cselekedjél, čin!
cselekedjék, nech čini!

§. 34.

Neosobné časoslová.

Villámlík, blýska sa.
villámlott, blýskalo sa.
villámlani fog, bude sa blýskať.
nekem van, mám.
nekem lehet, môžem mať.

esik, prší.
esett, pršalo.
esni fog, bude pršať.
nekem kell, potrebujem, musím.
nekem fáj, bolí mňa.

Várnom kell, musím čakať.
várnod kell, musíš čakať.
várnia kell, musí čakať.
várnunk kell, musíme čakať.
várnotok kell, musíte čakať.
várniok kell, musia čakať.

Vernem kell, musím biť.
verned kell, musíš biť.
vernie kell, musí biť.
vernünk kell, musíme biť.
vernetek kell, musíte biť.
verniök kell, musia biť.

Hazelkedő, lichotník, pochlebník; **sors**, osud; **folyvást**, neprestajne; **dörögni**, hrmieť; **vásár**, jarmok; **haza**, domov; vlast; **csalni**, oklamať; **mulatni**, zabávať; **halni**, mrieť; **ritkán**, zriedka; **henyélni**, zaháľať; **hazudni**, cigániť, lhať; **felkelni**, vstať; **vásárfi**, jarmočné; **alkonyodik**, mrká sa; **hajnalodik**, svitá; **harmatozik**, rosí; **havazik**, sňaží; **menydörög**, hrmí; **történik**, stáva sa; **világlik** rozvidnieva sa; **illik**, sluší.

Úkol. *Miért nem jött ön délelőtt hozzám? Mert nagyon esett az eső. Hogyan mulattál tegnap a kertben? Nem igen jól; rossz idő volt, majd két óráig folyvást dörgött és villámlott. Kinek kell a könyv? Kérem nekem kell. Hova megy ön? Elmegyek a vásárra s veszek gyermekeimnek vásárfát. Kicsoda volt az az úr, kivel az utcán beszélteél? Az házi tanítónk volt. Kinek hozatta ön a virágokat? Hugomnak. A hazáért élni s halni szép dolog. Ritkán találni igaz barátot. Dolgozni kell, és nem henyélni. Nem mehetek veled, mert dolgoznom kell. Nekem most tanulnom kell, és neked itthon maradnod. Az olyan embernek, a ki sokat beszél, vagy sokat kell tudnia, vagy sokat hazudnia. Most le kell irnom a leczkémet. Korán reggel fel kell kellnem, mert templomba és iskolába kell mennem.*

Úkol. *Ki vette el almáimat? Unokád. Vegye meg ezt a szép képet! Ne higgy a hizelkedőnek, mert többnyire meg akar csalni! Hova tettétek kalapomat? Hova mégy most fiam? Most iskolába megyek. Kinél eszel ma? Ma nagybátyamnál eszem. Bátyám ma többet ivott, azért beteg. Ki fekszik ott a fűvön? Az anyám fekszik ott. Hol van barátod? Az még alszik, de fivéreim is alusznak. Legboldogabb ember az ki sorsával megelégszik. Tegnap anyátok nagyon megharagudott.*

§. 35.

Časovanie pravidelných sloviess.

Oznamovací spôsob.

Hlboké.

Vysoké.

n. f.	u. f.	J. č.	n. f.	u. f.
<i>Vár-ok (lak)</i>	<i>vár-om.</i>	<i>ver-ek.</i>	<i>ver-em.</i>	
<i>vár-sz.</i>	<i>vár-od.</i>	<i>ver-sz.</i>	<i>ver-ed.</i>	
<i>vár.</i>	<i>vár-ja.</i>	<i>ver.</i>	<i>ver-i.</i>	
M. č.				
<i>Vár-unk.</i>	<i>vár-juk.</i>	<i>ver-ünk.</i>	<i>ver-jük.</i>	
<i>vár-tok.</i>	<i>vár-játok.</i>	<i>ver-tek.</i>	<i>ver-itek.</i>	
<i>vár-nak.</i>	<i>vár-ják.</i>	<i>ver-nek.</i>	<i>ver-ik.</i>	
Čakám atď.	Čakám ho atď.	Bijem atď.	Bijem ho atď.	

Súminulý čas.

n. f.	u. f.	J. č.	n. f.	u. f.
<i>Vár-ék (álak)</i>	<i>vár-ám.</i>	<i>ver-ék (élek)</i>	<i>ver-ém.</i>	
<i>vár-ál.</i>	<i>vár-ád.</i>	<i>ver-él.</i>	<i>ver-éd,</i>	
<i>vár-a.</i>	<i>vár-á.</i>	<i>ver-e.</i>	<i>ver-é.</i>	
M. č.				
<i>Vár-ánk.</i>	<i>vár-ók.</i>	<i>ver-énk.</i>	<i>ver-ók.</i>	
<i>vár-átok.</i>	<i>vár-átok.</i>	<i>ver-étek.</i>	<i>ver-étek.</i>	
<i>vár-ának.</i>	<i>vár-ák.</i>	<i>ver-ének.</i>	<i>ver-ék.</i>	
Čakal-a-o som atď.	Čakal-a-o-som ho atď.	Bil-a-o som atď.	Bil-a-o som ho atď.	

Minulý čas.

n. f.	u. f.	J. č.	n. f.	u. f.
<i>Vár-t-am(alak)</i>	<i>vár-t-am.</i>	<i>ver-t-em (elek).</i>	<i>ver-t-em.</i>	
<i>vár-t-ál.</i>	<i>vár-t-ad.</i>	<i>ver-t-él.</i>	<i>ver-t-ed.</i>	
<i>vár-t.</i>	<i>vár-t-a.</i>	<i>ver-t.</i>	<i>ver-t-e.</i>	
M. č.				
<i>Vár-t-unk.</i>	<i>vár-t-uk.</i>	<i>ver-t-ünk.</i>	<i>ver-t-ük.</i>	
<i>vár-t-átok.</i>	<i>vár-t-átok.</i>	<i>ver-t-etek.</i>	<i>ver-t-étek.</i>	
<i>vár-t-ak.</i>	<i>vár-t-ák.</i>	<i>ver-t-ek.</i>	<i>ver-t-ék.</i>	
Čakal-a-o som atď.	Čakal-a-o som ho atď.	Bil-a-o-som atď.	Bil-a-o-som ho atď.	

Predminulý čas.

n. f.	J. č.	u. f.
<i>Vár-tam volt al. vala.</i>		<i>vár-tam volt al. vala.</i>
<i>vár-tál volt al. vala.</i>		<i>vár-tad volt al. vala.</i>
<i>vár-t volt al. vala.</i>		<i>vár-ta volt al. vala.</i>
M. č.		
<i>Vár-tunk volt al. vala.</i>		<i>vár-tuk volt al. vala.</i>
<i>vár-tatok volt al. vala.</i>		<i>vár-tátok volt al. vala.</i>
<i>vár-tak volt al. vala.</i>		<i>vár-ták volt al. vala.</i>
Bol-a-o som čakal-a-o atď.		Bol-a-o som čakal-a-o atď.

J. č.	
<i>Ver-tem volt al. vala.</i>	
<i>ver-tél volt al. vala.</i>	
<i>ver-t volt al. vala.</i>	
	<i>ver-tem volt al. vala.</i>
	<i>ver-ted volt al. vala.</i>
<i>ver-te volt al. vala.</i>	

M. č.		
<i>ver-tünk volt al. vala.</i>		
<i>ver-tetek volt al. vala.</i>		
<i>vertek volt al. vala.</i>		
	<i>ver-tük volt al. vala.</i>	
	<i>ver-tétek volt al. vala.</i>	
<i>ver-ték volt al. vala.</i>		
Bol-a-o som bil-a-o atď.		Bol-a-o som ho bil-a-o atď.

Budúci čas.

n. f.	u. f.	J. č.	n. f.	u. f.
<i>várni fogok (lak)</i>	<i>várni fogom.</i>		<i>verni fogok (lak)</i>	<i>verni fogom.</i>
<i>várni fogsz.</i>	<i>várni fogod.</i>		<i>verni fogsz.</i>	<i>verni fogod,</i>
<i>várni fog.</i>	<i>várni fogja.</i>		<i>verni fog:</i>	<i>verni fogja.</i>
M. č.				
<i>Várni fogunk.</i>	<i>várni fogjuk.</i>		<i>verni fogunk.</i>	<i>verni fogjuk.</i>
<i>várni fogtok.</i>	<i>várni fogjátok.</i>		<i>verni fogtok.</i>	<i>verni fogjátok.</i>
<i>várni fognak.</i>	<i>várni fognák.</i>		<i>verni fognak.</i>	<i>verni fognák.</i>
Budem, budeš, bude	Budem ho čakaf atď.		Budem, budeš, bude	Budem ho bit atď.
čakat atď.			bit atď.	

Rozkazovací spôsob.

J. č.

n. f.	u. f.	n. f.	u. f.
vár-j.	vár-jad al. várd.	ver-j.	ver-jed al. verd.
vár-jon.	vár-ja.	ver-jen.	ver-je.

M. č.

Vár-junk.	vár-juk.	ver-jünk.	ver-jük,
vár-jatok.	vár-játok.	ver-jetek.	ver-jétek.
vár-janak.	vár-ják.	ver-jenek.	ver-jék.
Čakaj, nech čaká atď.	Čakaj, nech ho čaká atď.	Bi, nech bije atď.	Bi, nech ho bije atď.

Žiadací spôsob.

Prítomný čas.

J. č.

n. f.	u. f.	n. f.	u. f.
Vár-nék (nálak)	vár-nám,	ver-nék (nélek)	ver-ném.
vár-nál	vár-nád.	ver-nél.	ver-néd.
vár-na.	vár-ná.	ver-ne.	ver-né.

M. č.

vár-nánk.	vár-nók.	ver-nénk.	ver-nök.
vár-nátok.	vár-nátok.	ver-nétek.	ver-nétek.
vár-nának.	vár-nák.	ver-nének.	ver-nék.
Čakal by som atď.	Čakal by som ho atď.	Bil by som atď.	Bil by som ho atď.

Minulý čas.

J. č.

n. f.	u. f.	n. f.	u. f.
Vártam volna.	vártam volna.	vertem volna.	vertem volna.
vártál volna.	vártad volna.	vertél volna.	verted volna.
várt volna.	várta volna.	vert volna.	verte volna.

M. č.

vártunk volna.	vártuk volna.	vertünk volna.	vertük volna.
vártatok volna.	vártátok volna.	vertetek volna.	vertétek volna.
vártak volna.	várták volna.	vertek volna.	verték volna.
Bol by som čakal. atď.	Bol by som ho čakal atď.	Bol by som bil atď.	Bol by som ho bil atď.

Slovesné podstatné meno.

Várni, čakať. *Verni*, biť.

Slovesné prídavné meno.

- a) **Prítomného času:** *Vár-ó* čakajúci; *ver-ő* bijúci.
 b) **Minulého času:** *Vár-t* čakany; *ver-t* bitý.
 c) **Budúceho času:** *Vár-andó* čakať sa majúci; *ver-endő* biť sa majúci.
 d) **Slovesná príslovka:** *Vár-va*, *vár-ván*, čakajúc; *ver-ve*, *ver-vén*, bijúc.

§. 36.

Súminulý čas.

Úkol. Deti pracovali celý den v zahrade. Slnce svietilo jasne. bolo veľmi teplo. Včely poletovali s kvetiny na kvetinu a cucaly sladkú šťavu z kvetinových kališkov. Čo sme v chládku sedeli, odpiloval zahradník suché konárky so stromov. Keď počalo pršať, šli sme domov. Pred naším domom stál cudzí muž a pozdravil nás pri-vetive. On nám vypravoval o svojom živobytí. Keď sme zo záhrady vychádzali, prišol nám náš milý otec v ústrety. Šli sme sním na lúku a trhali sme pestré kvetiny. Na nebi objavil sa mesiac a hviezdy. Matka pripravila večeru. Po večere sa deti pomodlili a šli spať. Otec zhasil svetlo a odobral sa do pokoja.

Röpködni, poletovať; **szívogatni**, cucat; **nedv**, šťava; **virágsésze**, kvetinový kališok; **árnyék**, chládok; **ágacska**, konárik; **üdvözölni**, pozdraviť; **elbeszéli**, vypravovať; **eleibe**, v ústrety; **rét**, lúka; **szakasz-tani**, trhať; **tarka**, pestrý; **ég**, nebo; **megjelenni**, objaviť; **készíteni**, pripraviť; **eloltani**, zhasiť; **eltá-vozni**, odobrať sa.

Minulý čas.

Úkol. *Ma ünnepeltük nagyanyánk nevenapját. Nénédet kerestük, de nem találtuk. Nem ismered azon urat, a ki tegnap szomszédommal beszélt? Kinyitottam az ablakot, mert nagyon meleg volt a szobában. Fivérem egy idegen embert látott kertünkben. Jó barátom kijavította magyar feladatomat. Szomszédom ott is arat, a hol nem vetett. Szeretett unokám akkor jött hozzám, midőn történelmet tanulék. Hol volt nénéd, mikor én kerestem? Ő akkor épen a nagyanyját látogatá. Sokat beszélének rólad az emberek, midőn házunkat elhagytad.*

Ünnepelni, slávit; **kijavítani**, opravit; **aratni**, žat; **vetni**, siat; **történelem**, dejepis; **elhagyni**, opustit.

Predminulý čas.

Úkol. Keď bol Kristus na križi umrel, zatmelo sa slnce. Slnce bolo práve vyšlo, keď sme na horu vystúpili. Keď bol Noe z korábu vyšol, obetoval Pánu Bohu. Keď sa žiaci zo školy navrátili, pomáhali rodičom. Keď bol zahradník jamy vykopal, sadil stromky. Keď sme do hory prišli, sbierali sme jahody. Prve než slnce zapadlo, bola práca dokončená. Vtáci priletely k potoku, pili čerstvú vodu. Keď Kain brata svojho zabil, blúdil v horách. Sotva sme mesto opustili, začalo veľmi pršať. Tvoje sestri uplietly koše a predaly jich na trhu. Boh stvoril človeka a vdýchnul doňho dušu nesmrtnú. Ludvig by bol zdravší, keby viac pracoval.

Kereszt, križ; **besötétedni**, zatmet; **hegy**, hora; **fölmenni**, vystúpiť; **bárka**, koráb; **áldozni**, obetovať; **verem**, jama; **ültetni**, sadiť; **mielőtt**, prv než; **lenyu-**

godni, zapadnúť; **agyonütni**, zabíť; **tévelyegni**, blúdiť; **elhagyni**, opustiť; **fonni**, pliesť; **kosár**, kôš; **teremteni**, stvoriť; **ihlelni**, vzdychnúť; **lélek**, duša.

Žiadací spôsob.

Úkol. Szeretnök bátyádat, ha szerényebb volna. Ha tanulni akarnál, többet tudnál. Barátom eladná házát és kertjét, ha vevője volna. Eladnám a lovat, ha mást kapnék. Ha tőlem függött volna, az bizonyosan nem történt volna. Én mutattam neki az új nadrágomat, ő pedig mutatta nekem az új kötötését. Öcsém egy idegen embert látott házunknál. János megijesztette a kis fivéremet. Haza menvén találtam ezt a könyvet. A mi egynek mondatott az mindenkit illet. A nap, hold és csillagok világító testek. A ravasz embernek hitelt nem kell adni. A mezőn dolgozó ember egészséges. Megtaláltam az elveszett tollkésemet. Testvéreim eltévedtek tegnap a városban, azért kerestük. Tanulás által bővíthetjük értelmünk kincseit. Öcsém látott téged minap a színházban, de én nem láttalak.

Szerény, skrovný; **vevő**, kupec; **függni**, záviset; **megijesztetni**, nalakaf; **illetni**, týkať sa; **eltévedni**, zabehnút; **bővíteni**, rozšíriť; **értelem**, rozum; **hajtani**, pučiť.

Úkol. Milé dieťa, pracuj pilne a budeš šťastné; rodičia budú s tebou spokojní. Tráva na lúkach vädne a uvädne docela. Na jar bude sa sňah rozpúšťat. Povetrie sa oteplie. Stromi budú pučiť a kvitnúť. Rovník bude orať, siat a brániť. Zahradník bude stromy prirezávať a okopávať. Vtáci budú hniezda stavať a svoje mladé krmiť. Včely budú z kvetín mäď sbierať. Ovce sa budú po vrškoch pásť a pastier ich bude so svojim psom

stražiť. Mám veľmi mnoho práce, nebudem ťa môcť zajtrá navštíviť. Už sme mnoho trpeli ešte trpíme a aj budeme trpeť, dokiaľ nezmudrieme. Vy pasiete voli a my budeme pásť ovce a kone. On nám slúbil, že nám bude skoro písať, ale nevieme, kedy jeho list obdržíme. To myslíš, že sa táto bájka bude ľubiť tvojej sestre? Myslím, že sa jej bude ľubiť. Kedy mi dáš tú obrázkovú knihu, ktorú si mi slúbil? Zajtrá.

Hervadni, vädnúť; **levegő**, povetrie; **sarjadni**, pučiť; **boronálni**, brániť; **megnyesni**, prirezávať; **kőrülésni**, okopávať; **fészek**, hniezdo; **táplálni**, krmiť; **domb**, vršok; **legelni**, pásť; **őrizni**, strážiť; **szenvedni**, trpeť; **mese**, bájka, **tetszeni**, ľubiť.

Úkol. *Nekem van igen gyönyörű kertem; neked volt sok szép virágod; öcsémnek lesznek szép lovai. Ki nyulat akar fogni, az nem csinál nagy zajt. Én szépen megfogom unokádat kérni, s ő ismét eljövend. Ma délután meg fogod a nagybátyámat látni. A kertész azt ígérte volt nekem, hogy vasárnap igen illatos virágokat hozand. Elkészíti-e már az asztalos a te íróasztalodat? Ma voltam nála, s ő azt mondotta, hogy jövő hétre fogja elkészíteni. Ki ifjúságában nem tanul, később fogja érezni rossz következéseit. Azt hallom, öcséd nem akar tanulni; mi lesz így belőle? A tanító meg fogja jutalmazni jó és szorgalmas tanítványait. Én foglak szeretni, ha megjavulsz. Ezen kalapot és köntöst egy szegénynek fogom adni. Holnap reggel korán fogok felkelni, mert barátomat várom. Fogsz-e magyarul tanulni? Már mindennap fogok valamit magyarul írni és olvasni.*

Zaj, hluk; **illatos**, voňavé; **megköszönni**, poďakovať sa; **következés**, následok; **megjavulni**, polepšiť sa.

§. 37.

Úkol. Rolník obrába pole; on ore, seje a bráni. Obilie pučí, rastie, kvitne a zraje. Ženci žnú obilie srpom, alebo ho kosia kosou. Obilie požaté schne na slnci. Čelaď roľníkova obracia obilie, a keď dobre uschlo, viaže ho do snopov a rovná do križov. Rolník sváža obilie do stodoly. Mlatci ho mláta, čistia, sypajú do vriec a nosia na sýpku. Rolník vozí obilie do mlyna; tiež z neho na trhu odpredáva.

Arató, žnec; **sarló**, srp; **kasza**, kosa; **cseléd**, čelaď; **kéve**, snop; **kereszt**, križ; **takarítani**, svážať; **pajta**, stodola; **csépelni**, mlátiť; **tölteni**, sypať; **magtár**, sýpka.

Úkol. Mlynár mele z obilia múku, zo žita je žitná, zo pšenici pšeničná múka; z jačmeňa sa vyhotovuje jačmená tlč a krupica. Pekár kupuje od mlinára múku, a pečie z nej chlieb a rozličné pečivo. Kuchárka kupuje od mlinára pšeničnú múku, a pristrája z nej múčne jedlá; ona kupuje jačmenú tlč a krupicu, a varí z toho polievku a kašu. Cukrár kupuje bielu múku, a pečie z nej koláče a rozličné cukroviny.

Dara, tlč; **árpadara**, krupica; **sütemény**, pečivo; **czukraság**, cukrovina; **zöldség**, zelenina.

Úkol. Zahradník sadí zeleninu; kuchár a kuchárka s nej pripravujú príkrm a šalát, alebo ju dávajú do jediel jako korenie. Mäsiar zabíja dobytok. Mäso zo zabitého dobytku má rozličné mená: tak mäso volov a kráv nazýva sa hovädzina mäso oviec a baranov menuje sa baranina; mäso barančeniec — barančina; mäso kozí — koza-

cina; mäso sviň — sviňacina; teliec — telacina. Kuchár kupuje mäso, varí, pečie a praží. Kto je najlepším kuchárom? Pernikár vyhotovuje z múky a mädu mädovník. Pivovarči kupuje od sedliaka jačmeň, močí ho vo vode, potom suší z neho slad; tento sa v mlyne mele a zo somletého sladu a chmelu varí pivo. Myslivec striela zajace, srny, jeleny, kuropty, sluky, bažanty, prepelice, jarabice a jiné vtáky; kuchár a kuchárka pripravujú zverinu.

Főzelék, prikrm; **marhahús**, hovädzina; **bárányhús**, baranina; **borjúhús**, telacina; **mézeskalácsos**, perníkár; **maláta**, slad; **komló**, chmel; **őz**, srna; **szarvas**, jelen; **fogoly**, kuropta; **szalonka**, sluka; **fácán**, bažant; **fürj**, prepelica; **császármadár**, jarabica; **vadhús**, zverina; **nyújtani**, podávať.

Úkol. Staviteľ kreslí plán budovy; on kupuje kameň, tehly, vápno a piesok, a vedie prácu. Murári pracujú dľa plánu; oni kopú jamy pre základ. Oni stavajú múry. Nádenníci robia z vápna a piesku maltu, murárom ju donášajú, kameň a tehly jím podávajú. Staviteľ vypláca v sobotu večer murárov a robotníkov. Tesár stavia na múr krov, kladie podlahu, vyhotovuje schody a vráta. Pokryvač krije krovy škridlicami lebo šindlím. Stolár zhotovuje dvere a rámy na okná a podlahu. Sklenár vkladá tabulky do okien. Zámočník okúva dvere a rámy pri oknách, pripravuje zámky na dvere. Hrnčiar stavia pece. Maliar maľuje izby.

Terv, plán; **födélszék**, krov; **cserepes**, pokrivač; **cserép**, škridlica; **betenni**, vkladáť; **lakat**, zámka.

Úkol. Tkáč kupuje ľan, pradie z neho priadzu, tká plátno, a bieli ho na slnku. Súkeník kupuje vlnu, farbí a pradie ju, a vyhotovuje súkno. Postriháč postrihuje súkno. Švadlena šije z plátna biele prádlo. Krajčír vyhotovuje zo súkna odev. Kožušník si kožušinu pripravuje a vyhotovuje z nej rukavice, kožuchi a čiapky. Koželuh kupuje od mäsiara kože a pripravuje z nich remeň. Švec kupuje podošvy a remeň a zhotovuje z toho črievice a čižmy. Klobučník zo zajačej srsti, z hodbábu a vlny vyhotovuje plstové a hodbabné kloboúky. Zlatník vyhotovuje zo zlata drahé reťazy, prstene, naušnice, tabačenky, gombičky a jiné okrasy. Hodinár zhotovuje hodiny. Hodiny niesu len na okrasu, ale aj potrebnou vecou v dome. Hodiny nám ukazujú čas, tak že sa dľa nich pri práci môžeme spravovať.

Len, ľan; **fonat**, priadza; **posztónyiró**, postriháč; **szíj**, remeň; **talp**, podošva; **nemez**, plst; **fülbevaló**, naušnice; **szelencze**, tabačenka; **ék**, okrasa; **ifjuság**, mládež.

Úkol. Kňaz učí mládež Boha poznať. On poučuje ľudí, napomína z kazatelny k nábožnému životu, teší nemocného, aby sa smrti neobával. Kňaz krstí deti; on spovedá, modlí sa nad človekom, žehná ho a odpúšťa mu v mene Božom hriechy; on podáva kresťanom sviatosť oltárňu, udeluje sviatosť manželstva a nemocným posledné pomazanie. Biskup birmuje veriacich a vysväcuje kňaza. Učiteľ učí deti svet poznávať, veci a jejich čiastky menovať; on ich učí v knihách čítať, listy písať, výlohy spočítať a príjmy rozumne vynakladať. On ich učí rozličným jazykom a pravopisu.

Szószerk, kazateľna; **vigasztalni**, tešiť; **szentség**, sviatosť; **házasság**, manželstvo; **kenet**, pomazanie; **püspök**, biskup; **hívő**, veriaci; **hon**, vlasť.

Ú k o l. Lekár lieči nezdravého, predpisuje lieky a teší ho. Ranhojič obväzuje rany, napráva zlámané udy, púšťa žilu, stavia baňky a pijavice a trhá zuby. Lekárnik vyhotovuje lieky, prášky, masti, oleje, pilulky a prílepy; tekutiny nalieva do flaštičiek, k tomu píše dľa receptu, jako sa má liek užívať. Vojak poslúcha svojim predstavením, cvičí sa v zbrane, stojí na stráži, chráni majetok občanov. On bráni krajinu pred nepriateľom, bojuje udatne; on obetuje život za svoju vlasť. Uradník je služobníkom štátu; on sdeluje občanom zákony; on bdie nad plnením zákonov. On vypočúva žaloby, a činí svedomitý rozsudok. Spisovateľ spisuje zábavné a poučlivé veci pre svojích spoluobčanov a dáva svoje spisy tlačíť. Knihtlačiteľ tlačí dľa rukopisu, a odovzdáva tlačené knihy knihkupcovi.

Gyógyító szer, liek; **sebész**, ranhojič; **tag**, úd; **ér**, žila; **köpöly**, baňka; **pilula**, pilulka; **tapasz**, prílep; **vevény**, recept; **fegyver**, zbraň; **őrhely**, stráž; **vagyon**, majetok; **állam**, štát; **teljesítés**, plnenie; **panasz**, žaloba; **ítélet**, rozsudok; **szerkeszteni**, spisovať; **kézirat**, rukopis.

Prídavok.

Cvičenia.

1.

A ló zabot, szénát, lóherét és füvet eszik. A kecske gyenge faágakat és bizonyos növény leveleit szereti enni. A macska leginkább hússal táplálkozik. A farkas a bárányt széttépi és megeszi. A medve erdőkben fölkeresi a mézet, a róka pedig a gyenge nyulakat és tojást. A nyúl szereti a káposztát. A disznó majd mindent megeszik, a mit eléje öntenek. Az egér közönségesen gabonával él; általában nagyon torkos. A madarak növény magokat csipegetnek.

A kutya ugat, a tehén bög a ló nyerít, a birka bekeg, a kecske mekeg, a macska nyávog, a disznó rőfög, a madár énekel vagy füttyöl, a veréb csiripel, a galamb turbékol, a lúd gágog, a kakas kukorékol, a tyúk kotyog, a csibe pipel, a fűrj ver. Az ember beszél, cseveg, susog, dadog, énekel, nevet, sír, kiált, lármáz, füttyöl. Az ajtó nyikorog, a puska pattan, az ostor csattan a barlang viszhangzik, a trombita harsog, a dob pereg, a harang kong, a csengetyű cseng.

2.

Az emberek házakban laknak, a herczegek nagy fényes palotákban. A kalmár a boltban, a szakács a konyhában, a köműves a falon, a földmivelő

pedig a mezőn dolgozik. Minden kézmivesnek van saját műhelye, hol dolgozik. A gyermekek a tanodában tanulnak. A barom az istállóban vagy a légelőn van. A macska kályha mellett fekszik. A madár a fészekben ül, vagy a fa ágon vagy a levegőben röpül. A vadállatok az erdőben tartózkodnak. A róka, borz, egér, vakandok, ürge földüregekben laknak. A gólya a kazalok és házak tetején fészkel, a holló a cserfán, a pacsirta a fű közt. Sok madár a fákon, bokrokban, faodvakban, házakban és tornyokban fészkel. A halak a vízben, a békák vízben és szárazon laknak.

3.

Az ökör szarvával öklel, a ló hátsó lábával rug a kutya harab, a macska körmöl, a madár csíp, a kígyó mar, a majom fát és köveket dobál. Az ember védi magát fegyverrel. A haragos ember üt, tapod, fojtogat, a katona kardjával vág, lándzsájával szúr, puskájával lő; a mérges gyermek kezei és ökleivel üt, néha botokkal is; dobál köveket, sarat, homokot, port; körmöl, lábaival rugdal, más hajába kap és csúfolódik; de mindezt csak neveletlen gyermek teszi. A jó gyermek kerüli a czivódásokat. Az értelmes ember értelmes beszéddel védi magát.

Az ember tud menni, nyargalni, kocsizni, ugrani, szaladni, táncolni, esni, botlani, úszni, ülni, csúszkálni, tántorogni. A madarak a levegőben röpülnek, a halak a vízben úsznak, a férgek a földön és a földben másznak, a kígyó tekergőzik, a kutyák és macskák ügyes ugrá-

sokat tesznek, a pókok szálaikon eresztgetik magokat, a ló lép, fut, vágat. A villám leüt; a hang tovább terjed: a víz foly, hömpölyök; az ajtó fölnyílik és becsukódik. A gyermek ír, olvas, rajzol, számol, énekel. A zenész hegedül, a zongorán játszik és fuvoláz. A festő szép képeket fest. Az órás órákat készít. Az építész házakat épít. A madarak fészkeket raknak. A pókok mesterséges hálókát fonnak. A méhek sejtlyukakat készítenek. A medve tánczol.

4.

A tehén ad tejet és húst, bőrét is lehet használni. A ló hordozza a lovagot és húzza a kocsit. A birka gyapjut ad melyből ruhakelméket szőnek; húsa is egészséges tápláló szer. A kutya a házat és a nyáját őrzi, vadászatra is használtatik. A méh készíti az édes mézet és viaszkot. A tyúktojás a konyhákban nélkülözhetetlen. Sok madár éneke által kecsegteti füleinket, ilyenek a pacsirta, csalogány kanári madár s a t. Azon állatok, melyek közvetlenül nekünk nem használnak, más hasznos állatoknak szolgálnak eleségül p. a rovarok.

A kenyeret nyerjük gabonából u. m. árpa-, rozs és búzából, ezeket előbb lisztté őrlik, és ebből sütik a kenyeret. A szántóföldek- és kertekben termesztik a főzeléket u. m. babot, borsót, lencsét, káposztát, burgonyát, salátát, retket, fog- és vöröshagymát s a t. A fákon a legizletesebb gyümölcsök teremnek, ezeket vagy nyersen eszszük meg, vagy előbb megaszaljuk, megfőzzük vagy megsütjük. A fű és lóhere táp-

lálja marháinkat; sok fűvet gyógyító szerül is használunk. A fát tüzelésre és házak építésére fordítjuk; készítenek belőle házibútorokat is. A víz hajtja a malmokat, oltja a szomjat, tisztítja bemocskolt ruhainkat és testünket, öntözi réteinket, táplálja a halakat és egyéb állatokat. A kendert, lent, gyapjút és gyapotot megfonják a fonalból; vásznót, posztót és egyéb kelmet szőnek, ezekből pedig ruhákat varrnak.

5.

Az **asztal** szobabutor. Az asztal lehet nagy vagy kicsiny, szegletes vagy gömbölyű, hosszú vagy rövid, keskeny vagy széles. Az asztalnak részei: négy láb, az asztaltábla, négy oldal, fiok. Az asztalt az asztalos készíti. Az asztal fából van. Az asztalon lehet írni, olvasni, számolni, dolgozni, játszani stb.

6.

A **szoba** egy része a háznak. A szoba lehet nagy vagy kicsiny, magas vagy alacsony, sötét vagy világos. A szobának van négy fala, teteje, padlója, ablakai és ajtaja. A szobán dolgozott a kőműves, asztalos, lakatos és üveges. A szoba készítéséhez szükséges volt kő, téglá, mész-, homok, víz, fa, üveg, vas és agyag. A szobában kályha is van. A szobát lakásnak használjuk.

7.

A **kutya** háziállat. A kutya feje hosszúkás, orra lapos, szemei kerekdedek, fülei hegyesek, farka hosszú, hátulsó lábain négy, első

lábain öt hegyes köröm van. A kutya ugat, morog, fut, zabál, iszik. A kutya hű állat. Van házi-, juhász-, vadász-, és mészároskutya. A kutya hasznos állat. A kutyának rossz tulajdonságai vannak. A kutya harab. Némely kutya megvesz.

8.

A **juh** négylábu háziállat, A juhnak hosszúkás feje van, hajtott orra, gömbölyű teste. A juh szelíd, félénk, türelmes állat. A juh bégget. Növénynyel él. A juh hasznos állat. A juhnek húsát, bőrét, gyapját, faggyuját és trágyáját használjuk.

9.

A **tyúk** házimadár. A nőtény jércének, a him kakasnak hivatik. Testök tollal van fődve. A tyúknak van két szárnya, két lába; fején húsos taraj, a torkán két húsos czafat vagyon. Farktollai fölállanak, s a kakaséi ívesek, mint a sarló. A jércze tojik; ha tojott, rákódácsol. A jércze kotlik és mindegy három hétig mindig a tojáson ül. A tojásokból csirkék kelnek ki. A tyúk magvakkal él; húsáért és tojásáért tartjuk.

A **pacsírta** éneklő madár. Szine felül barna, alul fehéres. A mezőn és vetésekben tartózkodik. A pacsírta gyönyörűen énekel. Fészket a földön füvek közé rakja. Van búbos pacsírta is. A pacsírta húsa jóízű.

10.

A **cserebogár** rovar. A cserebogárnak vörösbarna szárnyfödője van; feje, melle, po-

troha és lábai feketések. Falevéllal él. Némely vidéket egészen elpusztítják. A cserebogár májusban bújik elő a földből és rövid ideig él. Napkelte és nyugtakor le kell rázni a fáról és megölni. Petéit a földbe rakja; ezekből pondrók kelnek. A cserebogár pondrója, mig bebábozza magát, 5-évig él; a földben gyökerekkel táplálkozik, miért a mezőkben és kertekben sok kárt tesz.

11

Az **almafa** gyümölcsfa. Az almafának a földbe mélyenható törzsgyökere és sok mellékgyökere van. Ezek okozzák, hogy a fa erősen áll és tápszert a földből szíhat. A gyökből emelkedik a törzs, mely barna kéreggel van fődve. A törzs ágakat és gallyakat hajt. A gallyak tavasszal bimbót hajtának; a bimbóból levelek és virágok fakadnak; a virágból végtére gyümölcs lesz. Az alma nagyon egészséges és hasznos gyümölcs. Az almafát szobabútorok készítésére használják.

A **fenyőfa** erdei fa. A fenyő igen magasra megnő és csak hidegebb éghajlatot szeret. Tűalakú levelei zöldek maradnak és nem hullanak le. A fenyő igen hasznos fa. Fáját épületfának bútoroknak, deszkáknak és tüzelésre használják. A terpentin és gyanta a fenyőfából állítatik elő. A fenyő mindég zöld s azért jelképe a reménynek.

12.

A **tulipán** kerti virág. A tulipánnak van gyökere, kosszúkás világoszöld levelei és szára-

virága hat levélből áll. A tulipán szép virág, de szaga nincs. Van piros, fehér, sárga, tarka, tulipán. A tulipán tavasz közepén viragzik.

A **rozs** gabonanemű növény; leginkább ősszel vettetik. Magja a kalászosokban van. Levelei szalagidomúak. A szalmaszál csúcsán van a kalász. Virágzás után megtelik a kalász maggal. Ha a rozs szeme érett, a szalma és annak töve kivész. Ezután learatják, behordják s vagy kicsépelik, vagy lovakkal kinyomatják. A szemeket megőrlik s a lisztből kenyeret sütnek.

13.

A **harcsa** ragadozó hal. A Duna és Tisza halai között a legnagyobb. Színe fölül fekete-zöld, oldalt zöld, fekete foltokkal, hasán piszkos sárga. Feje nagy, széles, nyomott. Szája nagy, s bajuszszálak vannak rajta. Apró halakkal él; de a vizen uszkáló ludakat s más állatokat is elnyeli. Húsa jó ízű.

A **zöld béka** felül szép zöld, alul fehér sárgás, szemei mögött oldalai hoszában barna vonal fut végig. Az év meleg szakában a fákon lakik és rovarokat fogdos. A hím erős hangal bír, melyet időváltáskor halat, miért is időjósul tartatik. Brekegéskor torokbőrét felfujja.

14.

Kedves barátom!

Nagyon szeretném, ha ma délután 4 óra tájban veled beszélhetnék. Ha valami különös körülmény nem akadályoz, kérlek, az említett

órában légy otthon, mert én föl foglak keresni.
Addig is üdvözöl

barátod
N. N.

Beszterczebányán 1889. jan. 1-én.

Kedves barátom!

Mellbajom nem engedi hogy iskolába menjek. Légy szives és küldd el ma délután valamennyi feladatodat egy kis papiron feljegyezve, hogy némi foglalkozásom legyen. Jobban szeretném, ha magad jönnél.

Józsefed.

Szeretett barátom!

Úgy emlékszem, hogy Schmid Kristóf összes ifjusági irataid megvetted. Légy oly szives a nevezett iratok első kötetét nekem megküldeni. Édes szüleim örömost hallgatják ez unalmas téli estéken, ha nekik ilyesmit felolvasok. Sértetlenül fogom azt visszaküldeni. Isten veled!

Szerető barátod
Endre

Szeretett barátom!

Örömmel teljesítem leveledben nyilvánított óhajtásodat. Itt küldöm a kívánt könyvet. Ha ezzel neked és édes szüleidnek örömet szerezhettem, annak felette örvend

barátod
Antal.

Deklamovanky.

15.

Serkentés.

Mit búsulnék? vígan vagyok;
 Búban tudom, meg nem halok.
 Elő, elő, jó gyermekek;
 Csak oly tunyák ne legyetek!
 Lám én olyan vidam vagyok,
 Rajtam kitenni nem hagyok.
 S tudjatok, mért van jó kedvem?
 Mert munkámat elvégeztem.

16.

A tisztaság.

A kis galamb a földelen tisztítja gyöngeszárnyait: megmosdik ám a macska is, nyalván piczinke lábait.

A fecske, holló, récze, lúd mind mind szépen megmosdanak, és a folyók hullámiban vígan fürödnek a lovak. Minden mi él földön, vizen, tudja mi szép a tisztaság; a fák az eső csöppiben, harmatban mosdik a virág.

Es mindenütt e hang beszél: légy tiszta és mocskot ne tégy! Gyermekek e hangot halljátok is, testben lélekben tiszta légy!

17.

A méh és a galamb.

Egy méh, midőn méznek virágott keresett,
 Röptében véletlen a patakba esett.
 Egy galamb az ágról reá lát kinjára,
 S egy falevelet vett, a vízbe számára.
 A méh felmász erre, s oly segítségével,
 A partra vergődik ritka szerencsével.
 Ugyan ezen galamb egy kis idő múlva,
 Azon fán mulatott vigan turbékolva.
 Egy vadász már neki szegezte puskáját,
 Jő a méh, megcsipi a leső orczáját
 Ez orczájához kap, félre sül fegyvere,
 A galamb elrepül. — A jótét jót nyere.

K. J.

18.

Az árnyék.

Egy kutya vizen át vivén prédáját,
 Sima tükörében meglátta formáját;
 S gondolván, hogy más eb úszik ott husával,
 Azt is be akarta harapni szájával.
 De midőn ez tenné, száját eltátotta,
 És húsát a viznek mélyébe hullatta.
 Amazt el nem kapta, ezt meg elvesztette,
 S telhetetlensége méltó bérét vette.

Gy.

19.

A buzavirág.

Szépen diszítéd a vetést, mezőt,
 És az aratók fürteit,
 Szépen díszítik a kies tavaszt
 Gyönyörű kék s lángszineid.
 Hogy van, hogy ámbár a szántóvető
 A földbe csak búzát vetett,
 Mégis közöttte sok mosolygó kék
 Virágcsa is növekedett?
 Látjátok kedves gyermekek,
 Csupán a jóért küzdjetek: —
 S az élet szebb örömei
 Magoktól megjövedenek.

S.

20.

Halogatás.

Holnap, holnap, majd megteszem
 Ma még játszom, iszom, eszem,
 Így szokott a rest szólni;
 Holnap mivelem eszemet,
 Holnap elhagyom vétkeimet
 S jobbat fogok koholni.
 Hát ma mért nem? Holnap hiszen
 Más kötelességed léssen;
 Mindennap új munkát ad
 A mit tettél, abból vehetsz
 Hasznót, de holnap mit tehetsz,

Azt az ég nem bizta rád,
 Az erény egy meredek hegy,
 Ki fel nem törekszik, lemegy:
 Időnkvéggkép elrepül;
 Az tied, a miben részt vész,
 Mely órában némi jót tész,
 Hasznot neked csak az szül.

K. J.

21.

Az esztendő részei.

Az élet bölcsen példáztatik
 Az esztendő négy szakaszán.
 Aratáskor az osztozhatik,
 Ki jól vet élte tavaszán.
 A nyár érlel szép gabonákat;
 Az ősz gyümölcsivel kínál;
 A tél talál töltött kamrákat
 S nyugszik szerzett javainál.
 El ne hervadjon hát hijában
 Életem szép kikelete;
 Jól készülök az iskolában,
 Melybe bölcsesség vezete.
 Így nyárom majd bő aratásnak
 Örül, jutalmamat nyerem;
 S őszöm mind magamnak mind másnak
 Sok szép, s jó gyümölcsöt terem.
 Így a vénségtől nem kell félni
 A szép ész meg nem vénhedik,
 Télen is vigan tud az élni,
 Ki ily kincscsel bővelkedik.

K. J.

22.

A tyúk és a gyémánt.

A szeméten kapargála
 Egy tyúk, s gyémántot találta;
 Bosszankodik rá, mért nem
 Inkább búza — vagy árpaszem.
 Az atyai hagyományok
 Közt több tudós irományok,
 Egy tökfilkóra maradának;
 Bosszankodva nézegeti,
 Ide s tova hányja veti,
 „Mi haszna ez irkafirkának?
 Bár inkább banknóták volnának?“
 Sokszor a nagy bővelkedés
 Nem egyéb mint szűkölködés,
 A jóból mi hasznót veszünk,
 Ha élvezni nincsen eszünk?

23.

Jó rendtartás.

Szép csinos légy, szép csinos légy,
 Már a gyermek-korban;
 A restekről példát ne végy,
 Kik ülnek a porban.
 Ki holmijét hányja-veti,
 S mindenben gondatlan;
 Azt megvettetés követi,
 S neve faragatlan.
 A mely gyermek diszességre

S jó rendre szert nem tesz;
 Az, mikor majd jut vénségre,
 Simmire-kellő lesz.
 Csinos leszek, rendhez szokom
 Hát minden dolgomban:
 S tudom, megbánni nem fogom
 Idősebb koromban.

24.

Nem bánom hogy szegény vagyok.

Mit? az úrfi fel nem kelhet,
 Kivel tegnap voltam?
 Hogy úrfi is beteg lehet
 Soha sem gondoltam.
 Az úrfi nem lát szükséget,
 Sok csemegét eszik,
 Gyakran izlel vendégséget,
 Bort, kávé is iszik.
 Nekem nincsen más tartásom,
 Mint túróm kenyerem:
 Még sincs nyavalyáskodásom,
 S vígan szökik erem.
 Sokkal is többet vigadok, —
 Bár dolgaim nagyok.
 Isten! szivből hálát adok,
 Hogy úrfi nem vagyok.

25.

Kitől kell tanulni.

Láttál-e már zöld mezőben kis méhet,
 A mint a virágról mézet gyűjtöget?
 Ne bántsod a kis méhet a zöld mezőben,
 Mézet gyűjt ő a virágok kelyhében.
 S ne bántsod a kis méhet a zöld mezőben,
 Égető fulánkot hagy a kezében. —
 Kis méhecske, téged én nem bántalak,
 Bámulva tőled tanulok szorgalmat.

26.

Jó gyermek föltételei.

Ha szép reggel felébredek,
 Jó Istenem, téged kérlek:
 Légy e napon ótalmazóm,
 Vezess mindig a jó úton.
 Azután munkámhoz fogok,
 Szorgalmasan tanulgatok.
 Nem kezdek én a játékhoz,
 Előbb mint rendelt munkámhoz.
 Csak úgy lesz édes a játék,
 Ha már mindent elvégezték.
 A ki csak szüntelen játszik,
 Az majd hamar unatkozik;
 Azon kívül „henye“ czimet
 Kap, melyet meg is érdemlett.
 Hogy én ezt kikerülhessem,
 Munkám mindig elvégezem;
 Úgy fog szeretni minden:
 Ez az én föltételem.

27.

A szegény és a szerencse.

Egy szegény kenyerét keresvén kapával
 S nem elégedvén meg alacsony sorsával,
 A szerencsét kincsért szüntelen unszolta;
 S közelebb találta célját mint gondolta.
 Mert egykor izzadva járván el tisztjében,
 Két nagy arany rudat ásott ki kertjében.
 De azt, a mi szívét oly igen igézte,
 Az aranyt a vaksi sárga réznek nézte,
 S egy csalfa kalmárnak eladta csúf áron,
 Kincs-kérése pedig nem szünt télen nyáron.
 „Bohó, a szerencse végre így felele,
 Minek neked arany, ha csak így bánysz vele,
 Ki volna boldogabb mint te lelt kincseddel.
 Ha úgy éltél volna, mint kellett eszeddel.“

K. J.

28.

Az anya és gyermeke.

Hol a szép hold mosolyg,
 Hol annyi csillag ég,
 Oh mond meg jó anyám
 Kié a fényes ég?

Az ég az Istené.
 S anyám, kik laknak ott?
 Kik társaid voltak,
 A szép kis angyalok.

Oly tiszta szép az ég,
 Oly drága csillagos,
 Oh jer, menjünk fel, ott
 Nem léssz oly bánatos!

Az égbe gyermekem
 Csak ártatlan mehet,
 Te elmehetsz — nekem
 Felmenni nem lehet!

Ha nem jöhetsz velem
 Te is fel jó anyám,
 Úgy én se hagylak el,
 Mert hõn szeretlek ám.

Te sírsz? — ne sírj szülém
 Majd kérem Istenem,
 S addig imádkozom —
 •Mig feljöhetsz velem.

J. P.

29.

A vasárnap.

Szóla a jó Isten hajdan ilyenképen:
 Hét egész nap vagyon minden áldott hétben;
 A hét közül hatot által adok néktek;
 Hogy dolgaitokat akkor végezzétek.
 A hetedik pedig leszen az én napom,
 Ez vasárnap s ekkor imátok hallgatom.
 Minden hétben hat nap lesz hát a tiétek,
 De a vasárnapot megünnepeljétek.
 Jó keresztény azért mint Isten rendeli,
 A szent vasárnapot az Úrnak szenteli.

Gy.

30.

Az öreg és a halál.

Egy nyolczvan éves megélemedett
 Ősz, az erdőben fát szedegetett,
 Szegénynek hányszor kellett legörnyedni,
 Mig egy kevés fát össze tud szedni!
 A nyalábfát felvevén hátára,
 Indulni akar tovább utjára,
 De lábai nem akarják bírni;
 Ledül és elkezd zokogva sírni:
 „Kegyetlen halál! oh irgalmatlan!
 Te, ki oly sokszor eljössz hivatlan,
 S a csecsemői ártatlanságot,
 A szép reményre nyílt ifjuságot
 Egyre öldöklöd, oh valahára
 Egy nyomorultnak hallgas szavára.
 Oh szabadits megunt életemtől,
 Hordozhatlan régi terhemtől.“
 Ezen szavakra a sárga halál,
 Rémitő csontváz képben előáll.
 „Eljöttem, úgy mond kívánságodra
 Mivel lehetek szolgálatodra?“
 „Köszönöm, hogy nem hagyál magamra,
 Úram! ezt a fát add fel hátamra.“
 Oh erős szerelme e gyarló életnek!
 Mily jó, ha szemeink a napra nézhetnek!
 Édes az élet, s bár sok baj szorult belé,
 Még sem kívánkozunk menni a sir felé.

31.

Az idő eljár.

Szedj illatos rózsákat,
 Még tart a szép nyár!
 Becsült meg az órákat!
 Az idő eljár!
 Most mig érzed erődet —
 Ki tudja mi vár?
 Ne vesztegeds idődöt:
 Az idő eljár!
 Halasztását dolgának
 Sok megbánta már:
 Ne véld élted tréfának:
 Az idő eljár!

32.

Honvágý.

Szülőföldem szép határa, meglátlak-e valahára?
 A hol állok a hol megyek, mindenkor csak feléd
 nézek.

Ha madár jön, tőle kérdelem: Virulsz-e még
 szülőföldem?

Azt kérdezem a felhőktől, azt a suttogó szellőktől.
 De azok nem vigasztalnak, bús szívemmel ár-
 ván hagynak;

Árván élek bús szívemmel, mint a fű mely a
 sziklán kel.

Kisded hajlék, hol születtem, hej tőled be távol
 estem!

Távol estem, mint a levél, melyet elkap a forgó
 szél.

K. K.

33.

Isten szeretete.

Ki mérheti meg Isten szeretetét, ki tudja azt halandó szóval kifejezni, minek az örök idő élő bizonsága?

Ha megkérdem a tavaszt: honnan kapta ezer virágát? azt feleli rá: Isten szeretetétől. Ha az őszhöz fordulok és kérdem: ki adta neki gyümölcseit? azt feleli a szerető Isten.

Ha a virágtól tudakozom; ki áldá meg édes illattal? és a gyümölcstől: ki oszta neki kedves zamátot; azt felelik egy hangon: a világszellem szeretete. És akárkit kérdezek; hol van örömeinek forrása? mind ezt feleli: a szerető Istenben.

Szeretetét szónokolja a virágos föld, róla beszél a hullámaival tovább hömpölygő tenger, hirdeti a földet körül folyó levegő, a hold fénye, s a nap sugárai. A csattogó csalogányt Isten tüze hevíti, ez deríti az ifju homlokát, s ettől feszül a dicső iránt a férfiú kebele.

34.

Az öreg és fiai.

Hogy bölcs tanuságot magunknak vehessünk,
Egy haldokló öreg ágyához siessünk.
Ki megfutván földi élete pályáját,
Hallotta már ütni a halál óráját:
Nyugodtan várja azt; csendes kimulása,
Mert fedhetetlen volt élete folyása.

Összegyűjti maga körül gyermekeit
 S kiönti előttük szive érzelmeit.
 Bölcs tanácsokat ad, miket kövessenek,
 Hogy mint ő, oly boldog véget érhessenek.
 Hogy az egyetértés jóltévő hasznait,
 S az egyenetlenség sokféle kárait
 Értésekre adja, közikbe hozatott
 Egy csomó nyilvesszőt, s nekik általadott,
 Kérvén, hogy próbálják rajta erejüket,
 S törnék el az összekötött nyilvesszőket.
 Miután mindegyik magát megvetette,
 De erejét siker nélkül vesztegette,
 Széjjel szedette az öreg a vesszőket,
 S gyöngye erejével eltördelte őket.
 „Fiaim! — mond — ti is ily erősek lesztek,
 Ha együtt tartotok; de ha összevesztek,
 Ha kiüt köztetek az egyenetlenség,
 Minden felül rátok rohan az ellenség,
 Megoszlott erővel ellent nem állhattok,
 A dúló viharral szembe nem szállhattok.
 A fiuk ígérék, hogy szivökbe rejtik
 Ezen bölcs tanácsot, soha nem felejtik —
 Boldognak is érzé a rokonság magát,
 Mig a viszátkodás nem hinté maszlagát,
 Egyesült erővel, összetett vállakkal
 Küzdöttek a veszélyt hozó viharokkal.
 De, hogy az osztálynál összeperlekedtek,
 S a törvénykezésbe bele keveredtek;
 A viszátkodásnak bujtogató mérge
 Lőn boldogságuknak megemésztő férgé.
 Elperelték tőlük minden jószágukat,
 S végre koldúsbotra juttatták magukat.

35.

Üdvözlések.

Uj évre.

1.

Hű szívemnek legszebb vonzódása
 Hozzád hangzik buzgó háladása,
 Jó atyám, kit forrón szeretek:
 Órák, napok, hónapok eltűnnek,
 Évek után újak következnek.
 De nem muló, mit én érzek.
 Folyjanak bár az idők folyamán
 Sok esztendők hamar egymásután,
 Szeretetem hozzád hű marad:
 Semmi idők, semmi körülmények
 Nem másítják e szivérzemények,
 Szent tüzet, mely szivében fakad,

2.

Jó anyám fogadd szivesen,
 A mit ez uj esztendőben
 Jó gyermeked kívánhat:
 Élj sokáig szerencsésen,
 Maradj kívánt egészségben,
 És szeresd hű fiadat.

3.

Édes anyám! köszöntenélek
 De miféle szóval éljek;
 Hogy kiejtsem, mit érzek?

Égő hozzád szeretetem,
 Határ nélkül tiszteletem;
 Így maradok mig élek.

4.

Virágkert az én kebelem,
 Benne a legszebb érzelem;
 A hála s gyermek — szerelem
 Együtt növekedik velem.

Kérem Istent hadd nőjenek,
 Jó gyümölcsöt teremjenek,
 Sziveteknek örömére,
 Éltetek késő telére.

Tudom, kedves atyám s anyám,
 Ti gondot viseltek reám,
 S kebletek legfőbb öröme:
 Gyermekeitek szép jelleme.

Azért tehát azon leszek,
 Hogy folyvást örvendezzetek
 Fiatok jó viseletén,
 Boldog csak úgy lehetek én.

Névnapra.

1.

Légy üdvöz édes jó anyám!
 Tekints ma kegyesem reám;
 Dicső neved fényünnepe
 Engem mosolygva meglepe.
 Kitárom forró keblemet,

Mely téged lángolón szeret;
 Hálára nyilnak ajkaim,
 Fogadd hű óhajtásaim:
 Az ég áldását küldje rád,
 Miként csillámló harmatát,
 Mely fölfrisítő enyheül
 A rózsza kelyhén rezgve ül.
 Lelked legyen nyugodt s vidám.
 Mint csendölelte bájvirány;
 Hol az üdv édes álmain
 Elszenderül a gond s a kín.
 Élj még soká, hogy gyermeked,
 Ki téged oly forrón szeret,
 Követve szép s nagy lelkedet,
 Elvezze boldog éltedet.

2.

Egy hatalmas édes érzet
 Járja át hő keblemet,
 Mely a boldogok sorába
 Vonz s ragad föl engemet.
 Hálaláng lobog szivemben,
 Szeretettől ég erem,
 Mind teérted ég, Anyácskám!
 Mind teérdet érzem.
 Mert te már elébb szerettél,
 S értem élted áldozád,
 S ritka önfeláldozással
 Életem' hűn ápolád.
 Éltet ér e szív szerelme;
 Legyen életem tied;
 Keblem minden dobbanása,
 S halandó szivem tied.

3.

Vedd, atyám, szívesen neved' dicső napján
 Fiad óhajtását, mely zeng gyenge ajkán:
 Élj sok esztendőig, bú ne háborítson,
 Gazdag áldással az ég boldogítson!

Születésnapra.

1.

Éljen, édes atyám,
 Fia örömére,
 Bú soha ne szálljon
 Szeretett fejére!

2.

Bútalán mindig örömben
 Lásd virulni életedet,
 S mind szeretlek anyám, téged,
 Oh szeress úgy engemet!

175793

175793

